

**De Nassausche wapen-handelinghe, van schilt, spies, rappier, ende targe ...
/ [Adam van Breen].**

Contributors

Breen, Adam van, active 1612.

Publication/Creation

The Hague : [publisher not identified], 1618.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/aqacg7t3>

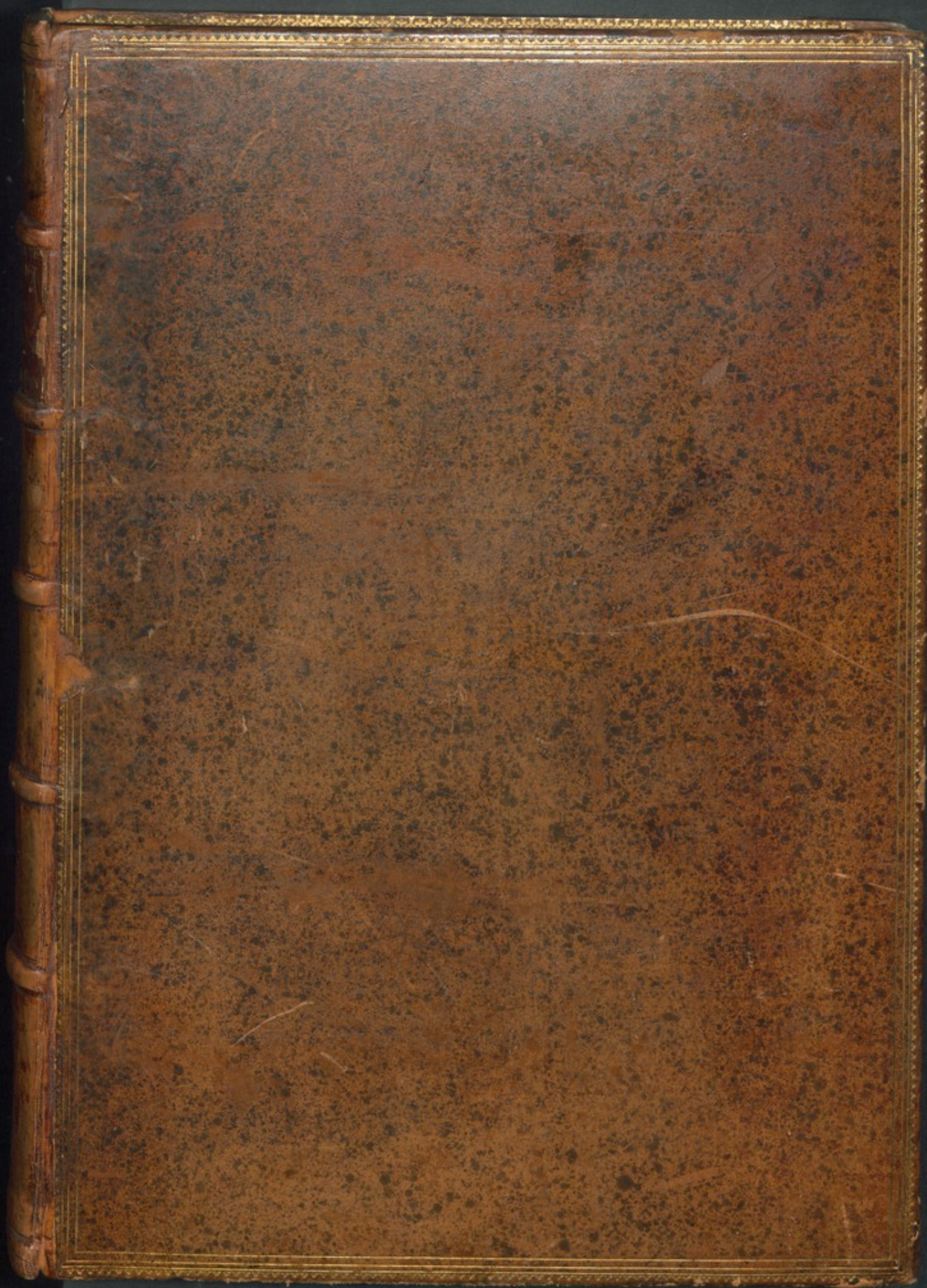
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

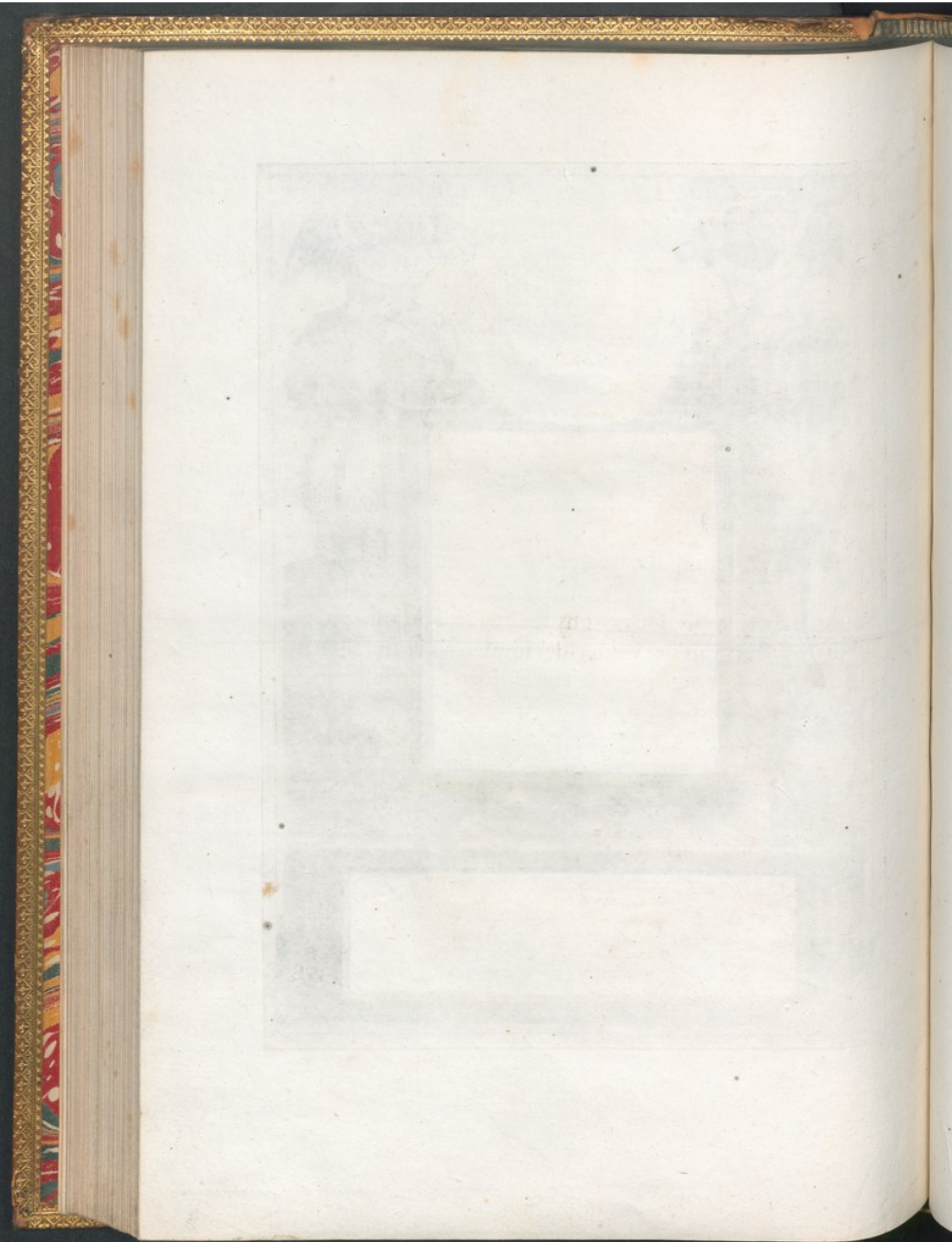
De
NASSAVSCHE
VWAPEN-HANDELINGE,

van
 Schilt, Spies, Rappier,
 ende Targe;

*Beide Figuerlick afgebeelt, ende gestelt na de nieu or-
 deming des Doorluchtigen ende Hooghgeboren Vorstes*
MAVRITS van NASSAV,
 Gouverneur, Admirael, ende Capitayn Gene-
 rael over de Vereenichde Nederlandsehe
 Provincien, &c.

Door
ADAM van BREEN,
 Met bygevoechde Schriftelicke onderrichtinge tot
 dienst van alle Capitaynen ende Commandeurs
 nieuwelick int licht gebracht.

G E D R U C K T Anno 1618,
 In 's Gravenhage in Hollant, met Privilegie vande Keyf. Ma^t. ende den
 Coninck van Vranckrijck; als mede vande H. Mo. Heeren de
 Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

L O F - D I C H T
O P D E N
N A S S A V S C H E N
V V A P E N - O E F F E N I N G E .

Die vrij is vande nijdt, en met gheen zucht beladen,
Die neyghe voor't outaer der vroomer Oorlochs-daden
Vant vrije Nederlandt. Des lasters haest een rouvvt;
Want die hier smaelt en schimpt, den Hemel hy bespouvt.
Nassausche Lauver-crans, van yder een ghepresen:
Door't Vorstelick beleydt, ten Hemel toe gheresen:
Dat ghy behieldt het veldt, ô Prins, hoe lanx hoe meer,
Deed' u bedreven volck, end' u geoeffent heer.
Die't recht der Waep'nen kendt, is vroom tot allen stonden;
En vrees niet aen te gaen, het gheen hy heeft bevonden.
Want oeffening die baert een mannelick ghemoet;
Betrouvend' op sijn konst, schopt Charon met de voet.
Ghy Batavier, ghy Duyts, ghy Gallen en Britannen,
Dus meesters van het veldt; hier sonder, halve mannen:
Jae minder noch, jae niet. tot strijden onbequaem,
Geboren tot den val, en sterven sonder naem.
Een onghoeffent man, blijft in sijn jonghe daghen;
Ghoeffent, siet veel sneevs, sijn vyandt dick verslaghen:
Den sulcken onbeschroomt den Lauver-hoedt vervvacht;
Den ander ongeleert vvordt hondsche-vvijs gheslacht.
Dus vvapent uvven arm: doet aen dees vreemde vviecken,
En vliecht den vyandt in. dus vellet uvve piecken,
Dus biedt hun 'tstalen punt: dus berght u in u schilt:
Dus handelt u ghevveer, dus met u dagge drilt.
Dus rechts-om, slincks-om buycht, als telgen van Orangien,
Tot grooten eer van't Landt, en grooter vrees van Spangien.
En siet ghy niet, hoe dat een yder staet verschrickt,
Als ghy u degen treckt, en dese vviecken vvickt?

Soo vreeselick en is den Arendt noyt ghevlogen,
 Soo feer en heeft hy niet verbijstert 'smenschen oghen,
 Als hy den Blicksem bracht aen Jupiter sijn heer.
 Sach hy dit nieuuwe spel, den Blicksem leyd' hy neer.
 Ghelooft Nacomeling, en meynt niet dat vvy lieghen,
 Als ghy hoort van een Mars die vechten kan en vlieghen.
 De Targe maectt een vvieck. Gradivus is bekend,
 Om dat hy springt int veldt, en sick ras omme vvent.
 Dus vlieghend' is noyt Mars in eenich landt vernomen,
 Dan in ons 's Graven-Haegh. Hier vviijckt het oude Romen,
 En 'tmachtich Griecken-landt. Haer krijch, en haer vernuft
 Door d'onse vwordt vercleynt, vernieticht en verbluft.
 Maer Momus schut het hooft, om dat ick spreek van vviecken,
 En geeft den vuylen stanck sijns lasters ons te riecken:
 Als off ick niet en vviist, vvat Icarus aennam,
 En hoe de vreemde lust van't vlieghen hem bequam!
 Hier ist een ander saeck. de Son niet feer kan krencken.
 Men vlieght hier soomen vvil. men kan hier niet verdrencken,
 Voor Zee en is gheen vrees, men vlieght op't vaste landt,
 Verskert van sijn lijff, verskert van sijn handt.
 Dits MAVRITS u bedrieff. hier vvercken u ghedachten.
 Dus oeffent ghy u volck: dus vvasen hare krachten,
 Den Vyandt vvel ghetroost. Dus, ô Nassauschen Heldt,
 Tot het Gemeyne Best den gantschen MAVRITS steldt.
 Al isser nu Bestandt, vflux rijst het Oorloch vveder.
 End' is Alvares doot, haest comt een ander vvreder.
 Gheluckig is een Landt, en blijft meest ongekreent,
 Dat inde tiit van Vrée op Krijch en Waep'nen denckt.

S. ANNO 1618 S.

hoite

KORTE ONDERVWIISINGE

OP DE FIGVERLIICKE AF-BEELDINGHE, BELANGENDE 'trecht ghebruyck van al 'tghene een Soldaet noodigh is in het handelen vande Targes met het Rappier: VVelcke onderwijfinge by Cijffer getal op elcke Figure vervolgende wordt aen-ghewesen.

Targe - dragher.

En eerften / in't exerceren vande Targe wordt vooz al ghewesen hoe men wel in posture staen moet / ende de Targe op den rugge hanghende / vanijnen Capiteyn ver wachten naerder commandement.

2. Hoe hy op het bequaemste de Targe veerdichlijck vanden rugge voozt Lijf hzenghen / ende int verletten vanden lincken boedt / ende int swapen vande lincke schouder de Targe naer voozen toe schieten sal.

3. Hoe hy sijne Targe tot het Rappier ghereet houden sal: Te weten / hoe hy met sijn rechte handt de Targe boven aen vast houden sal / om dies te beter sijne handt tusschen die riemen te steecken / ende die alsoo tot het trecken van sijn Rappier gereet te houden.

4. Wordt ons geleert hoe hy bequaemlijck sijn Rappier sal trecken / te weten: hy moet de Targe een wopnigh van 't Lijf houden / om alsoo sonder eenigh belet sijn Rappier upt te trecken.

5. Hoe hy int verthoonen van sijn upt-getrocken Rappier de handt niet hooger als sijn gesicht houden sal.

6. Hoe hy daer nae wederomme / sijn Targe tegen sijn lijf ende lincker schouder hebbende / ende sijn Rappier daer tusschen naer de vooz- noemde schouder leggende / verwacht alsoo in posture het ghene hem voozders ghecommandeert sal worden.

7. Hoe hy sijn Casquet slupten moet / ende op dat 'tselbe met ghemack veerdichlijck gheschiede / sal hy met den dunnen ende voozste vinger 'tselbe toe-slupten / ende even-wel met d'andere sijn Rappier vast houden / op dat het stracx gereet zy.

8. Hoe hy sijn selven wel decken sal / dies moet hy de Targe vooz tegens de lincker knie / ende boven teghens de selbe schouder houden / om d' selve aen die zijde wel tegens te houden vooz eenen steek ofte houwe: ende aende rechte zijde sal hy't met 'trecups van 't Rappier oock tegen houden / tot dat hy't gebuycken moet.

9. Hoe hy hem van voozen ghedeckt thoont / om te beter te bewijfen hoe wepnich schade sijn vbandt hem doen kan.

10. Hoe hy hem weder oprechten sal / ende staen op de selve maniere / gelijk inde selve Figure aengetwisen wordt.

11. Hoe hy sijn Rappier wederom op-steecken sal: hy moet sijn scepde naer voozen met die lincker handt vast houden / om alsoo het selve Rappier sonder eenigh belet op te steecken.

12. Omme wederomme sijne handt upt de handen vande Targe te trecken / so moet hy de selve met de rechter handt vast houden / eben gelijk ons aende derde Figure aen-getwisen wordt.

13. Hoe hy sijne Targe op den rugge hangen / ende wederomme als voozen staen sal.

14. Wordt hier in een ghelide verthoont hoe dicke dat sy sich slupten moeten in tijden van noode / oft andersints / als haer den Officier daer toe commanderen sal.

15. Hoe sy in het slupten vande gheleden vallen geselt worden / alsmen haer sal commanderen te decken.

De woorden van Commandement, waer-mede de Capiteynen hunne Soldaten
vervolgens sullen gebieden int gebruyck vande Targe met haer geweer.

D Targe op den rugge hangt/en recht staet.

D Targe voor'tlijf byengt.

D Targe tot het Kappier ghereet houdt.

D Kappier treckt.

D Kappier tusschen u Targe leght.

D Casquet sluyt.

Deckt u.

Recht u.

D Kappier wederom op-steekt.

Dwen arm wederom uyt de Targe treckt.

Op den rugge u Targe hanght.

Met Privilegie vande Hoog. Mog. Heeren die Staten Generael der
Vereenighde Nederlandtsche Provintien.

Ende luydt den Inhoudt aldus.

D At niemant hem en vervordere, 'tzy van wat qualiteyt oft conditie hy zy, dit tegenvoordighe Boeck van VVapen-
handelinghe naer te maecken, ofte elders in eenighe Rijcken oft Landen naer te drucken, noch in dese Landen te bren-
gen om die te verkoopen binnen den tijdt van ses nae-volgende jaren, 'tzy int kleyn oft int groot, int deel oft int geheel:
de Schriften noch oock de Figuren, oock de ordre in dit werck gehouden, gheen sints naer te volghen, sonder expres consent van
Adam van Breen, op de verbeurte van alle het naer-ghemaecte vverck, ende daer-en-boven de somme van hondert guldens:
als breeder blijkt by de Brieven van oostroy vande voornoeinde Hoog. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Neder-
landtsche Provintien, van date den veerthiensten Martij des laers 1617.

Memorie voor den Boeck-binder.

DE Schriften zijn, ghelijck oock de Figuren, in twee bysondere deelen af-ghedeylet, als van Schilt ende Targe, ende sullen in-
gebonden vworden op dese maniere: de Schriften vande Schilden voor de Figuren der selve: ende de andere van gelijcken,
elcx voor hunne eygene Figuren.

Kurtzer Bericht vnd Abzeigungh auff die Ab-bildungh der Figuren / den rechten brauch alles des jent- gen betreffend / so einem Soldaten von nöten / in der handlung der Targa, mit dem Degen / Welche vnderweyfung ahn der zahl einer jeden figur nach ein ander verfolgend / ahngedeutet wirdt.

Der Targatrager.

Erstlich im uben der Targa wirdt voor allem gezeiget / wie man in der postur stehen muß /
vnd die Targa auff dem rucken hangend / von seinem Capitain ferneren befelch erwarten.

II. Wie er auffo bequamlste die Targa hurtig von dem rucken bis vornen ahn den
Leib herbringen / vnd im versetzen des linken fuesses / vnd im schwingen der linken schul-
teren die Targa bis vornen herfentzen soll.

III. Wie er seine Targa zu dem Degen fertig halten soll / nemlich / wie er mit seiner rechten handt die
Targa oben ahn feste halten sol / damit er desto bas seine handt zwischen die Riemen stecken / vnd die also zum
zuglen des Degens fertig halten könne.

IIII. Hiemit wirdt ihme gezeiget / wie er bequamllich seinen Degen zugle sol. Nemlich / er muß die Tar-
ga ein wenig vom Leib abhalten / damit er also ohne hindrung seinen degen zuglen konte.

IX. Wie er sich von vornen her erzeiget / damit er desto das verwickeln konte / wie gesungert seynen ihme sein
saind zu fügen kan.

X. Wie er sich widerumb auffrichtet / vnd auff die vorige manier stehen sol / wie in der 6 figur ahngedeu-
tet wirdt.

XI. Wie er seinen Degen widerumb einstecken sol / so muß er seine Scheide vornen her mit der linken
handt feste halten / damit er also denselben degen / ohne cynige ver hinderungh einstecken möge.

XII. Damit er widerumb seine handt auß dem Banden der Targa aufziehen könne / so muß er die selbe
mit der rechten handt feste halten / eben wie solches in der dritten figur ahngezeigt wirdt.

XIII. Wie er seine Targa auffm rucken hangen / vnd widerumb ible zuvorhin stehen sol.

XIIII. Alhie wirdt in einem Bliedt representiret vnd gezeiget / wie dichte das sie sich schliessen müssen /
wen es von nöten sein wirdt / oder in anderen gefellen / wen es der Befelchhaber ihnnen befehlen wirdt.

XV. Wie sie im schliessen / oder sperren der Blieder sollen gestellet werden / wan man ihnnen befehlen
wirdt sich zu decken.

De woorden van Commandement, waer-mede de Capiteynen hunne Soldaten
vervolgens sullen gebieden int gebruyck vande Targe met haer geweer.

De Targe op den rugge hangt/en recht staet.

De Targe voor'tlijf byengt.

De Targe tot het Kappier ghereet houdt.

De Kappier treckt.

De Kappier tusschen u Targe leght.

De Casquet sluyt.

Deckt u.

Recht u.

De Kappier wederom op-steekt.

Den arm wederom upt de Targe treckt.

Op den rugge u Targe hanght.

Met Privilegie vande Keyf. Ma'. den Coninck van Vranckrijck, ende de Hoog. Mog.
Heeren de Staten Generael der Vereenighe Nederlandtsche Provincien.

Ende leydt den Inhoudt aldus:

DAt niemant en vervordere, 't sy van wat qualiteyt oft conditie hy sy, dit teghenwoordighe Boeck van de nieu Nassau-
sche VVapenhandelinghe naer te maecken, ofte elders in eenighe Rijcken oft Landen naer te drucken, noch in dese
onse Landen ofte Rijcken te brenghen om die te verkoopen dan binnen den tijdt van ses navolgende jaren, 't sy int
kleynt oft int groot, int deel oft int geheel: de Schriften noch oock de Figuren, oock de ordre in dit vverck gehouden, geenints
naer te volghen, sonder expres consent van Adam van Breen, op de verbeurte van alle het naer-ghemaeckte vverck, ende daer-
en-boven de somme van 3000. Carolus guldens: als breeder blijkt by de principale Brieven van Oätroy, hem hier van ghe-
gheven.

Memorie voor den Boeck-binder.

DE Schriften zijn, ghelijck oock de Figuren, in twee bysondere deelen af-gheceylt, als van Schilt ende Targe, ende sullen in-
gebonden vvorden op dese maniere: de Schriften vande Schilden voor de Figuren der selve: ende de andere van gelijcken,
elcx voor hunne eygene Figuren.

Kurtzer Bericht vnnnd Abnzeichnungh auff die Ab-bildungh der Figuren / den rechten brauch alles des jent- gen betreffend/ so einem Soldaten von nöten/ in der handlung der Targa, mit dem Degen/ Welche vnderwerpfung ahn der zahl einer jeden figur nach ein ander verfolgend/ ahngedeutet wirdt.

Der Targatraget.

I. Allich im uben der Targa wirdt voor allem gezeiget/ wie man in der postur stehen mus/
vnd die Targa auff dem rucken hangend/von seinem Capitain ferneren befehl erwarten.

II. Wie er auffo bequamlie die Targa hurtig von dem rucken bis vomen ahn den
Leib herbringen/ vnd in vorsetzen des linken fuesses/ vnd im schwingen der linken schul-
teren die Targa bis vomen herfentzen soll.

III. Wie er seine Targa zu dem Degen fertig halten soll/ nemlich / wie er mit seiner rechten handt die
Targa oben ahn feste halten sol/ damit er desto bas seine handt zwischen die Riemen stecken/ vnd die also zum
zugken des Degens fertig halten könne.

IIII. Hiemit wirdt ihme gezeiget/ wie er bequamlie seinen Degen zugke sol. Nemlich/ er mus die Tar-
ga ein wenig vom Leib abhalten/ damit er also ohne hindrung seinen degen zugken konte.

V. Wie er im representiren seines gezugten degens die handt nit höher dan sein gesicht/ halten sol.

VI. Wie er darnach widerumb seine Targa gegen dem Leibe steiff/ vnd ahn die linker schulter haltend/
vnd seinen degen entzwischen nach der vorgemelten schulteren liegend/ in solcher postur das jenige / was ihme
ferner befohlen werden sol/ erwartet.

VII. Wie er seine Pickel haube / oder das Casquet schliessen mus / widt damit solches mit behendigkeit
hurtig geschehen möge/ sol er mit dem Daumen/ vnd fordersten finger dieselbe zusperrn / vnd gleichwohl mit
der anderen handt seinen degen feste halten/ damit er stracks fertig seye.

VIII. Wie er sich selbst wohl decken sol/ derentweiden mus er die Targa sotten wieder die lincke knie-
scheiben/ vnd oben vnter die schulter halten/ damit er dieselbige wohl wider einen hieb / oder stich / auffhalten
möge. Auch sol er zur rechten seiten mit dem Cruetz oder gefes des degens auch wider halten/ bis das ers ge-
brauchen mus.

IX. Wie er sich von fomen her erzeigt/ damit er desto bas beweysen conne/ wie geringer schaden ihme sein
faind zu frügen kan.

X. Wie er sich widerumb aufstichten/ vnd auff die vorige manier stehen sol/ wie in der 6 figur ahngedeu-
tet wirdt.

XI. Wie er seinen Degen widerumb einstecken sol/ so mus er seine Scheide fomen her mit der linken
handt feste halten/ damit er also denselben degen/ ohne cynige ver hinderungh einstecken möge.

XII. Damit er widerumb seine handt auf dem Banden der Targa aufziehen könne/ so mus er die selbe
mit der rechten handt feste halten/ eben wie solches in der dritten figur ahngezeigt wirdt.

XIII. Wie er seine Targa auffm rucken hangen/ vnd widerumb wile zuvorhin stehen sol.

XIIII. Alhie wirdt in einem Bliedt representiret vnd gezeiget/ wie dichte das sie sich schliessen müssen/
wen es von nöten sein wirdt/ oder in anderen gefellen/ wen es der Befelshaber ihnen befehlen wirdt.

XV. Wie sie im schliessen/ oder sperren der Blieder sollen gestellet werden / wan man ihnen befehlen
wirdt sich zu decken.

Wörter des Befehls mit denen

die Capitain ihre Soldaten nach ein ander / im gebrauch der Targa . mit ihrer wöhr zu gebieten haben sollen.

Euwere Targa auff den rücken hengt / vñ recht stehet.
Euwere Targa fur den Leib bringet.
Euwere Targa zu dem degen fertig halt.
Euwere Degen zückt.
Euwere Degens zwischen die Targa legt.
Euwere Püffel hauben oder Casket sperrtet.
Deckt eüch.
Nicht eüch.
Euwere Degen wider einsteckt.
Euwere Arm wider auß der Targa stehet.
Auff dem Rücken euwere Targa hangt.

Mit Privilegio der Kayß. Ma. vñnd des Königs in Frankreich / sampt der Hoch Mog. Herren Staten general der verainigten Nederlanden.

Vñnd laudet der inhalt also.

Das sich niemant vndersehe / es sey wes Standts vñnd condition der selbe sein möge / die gegenwertige Buech der Neuwen Nassauwischen Wapffenhandlung nach zu machen / oder anderstwo in ey- nige andere Reiche / oder Landen nach zu trucken / noch in diese vnserer Königreichen / oder Lander zu bringen / dieselbe zu verkauffen / anders dan innerhalb termins von Sechs no. h. einander folgende Jahre / es sey in klein / oder groß format, in abtheilung / oder gantzlich die schrifften / oder figuren / auch die ordnung so in diesem werck gehalten wirdt / keines-wegs zu folgen / ohne außdrucklichen consens des Adams von Brech. Bey verlust alles solchen nachgemachten wercks / vñnd darüber noch die Summa von drey Tausent Carolus oder Grabendischer gntden / wie solches weitläufiger in dem Originalen Frepbrieffen zu ersehen. Geben bey dieses Jahrs 1618.

Erinnerungh für die Buechbinder.

Die Beschreibungen seint gleich wie die Figuren / in zwey vñnderschiedne theile absonderlich getheylet / nemlich von dem Schilt / vñnd von der Targa, vñnd sollen dieser gestalt eingebunden werden : Die Schrifften der Schilde sollen für die Figuren derselben / vñnd die andere Schrifften alsdan auch für ihre eigene Figuren gestellt werden.

Handwritten text in a script, likely Persian or Urdu, located on the right side of the page. The text is faint and partially obscured by the illustration.

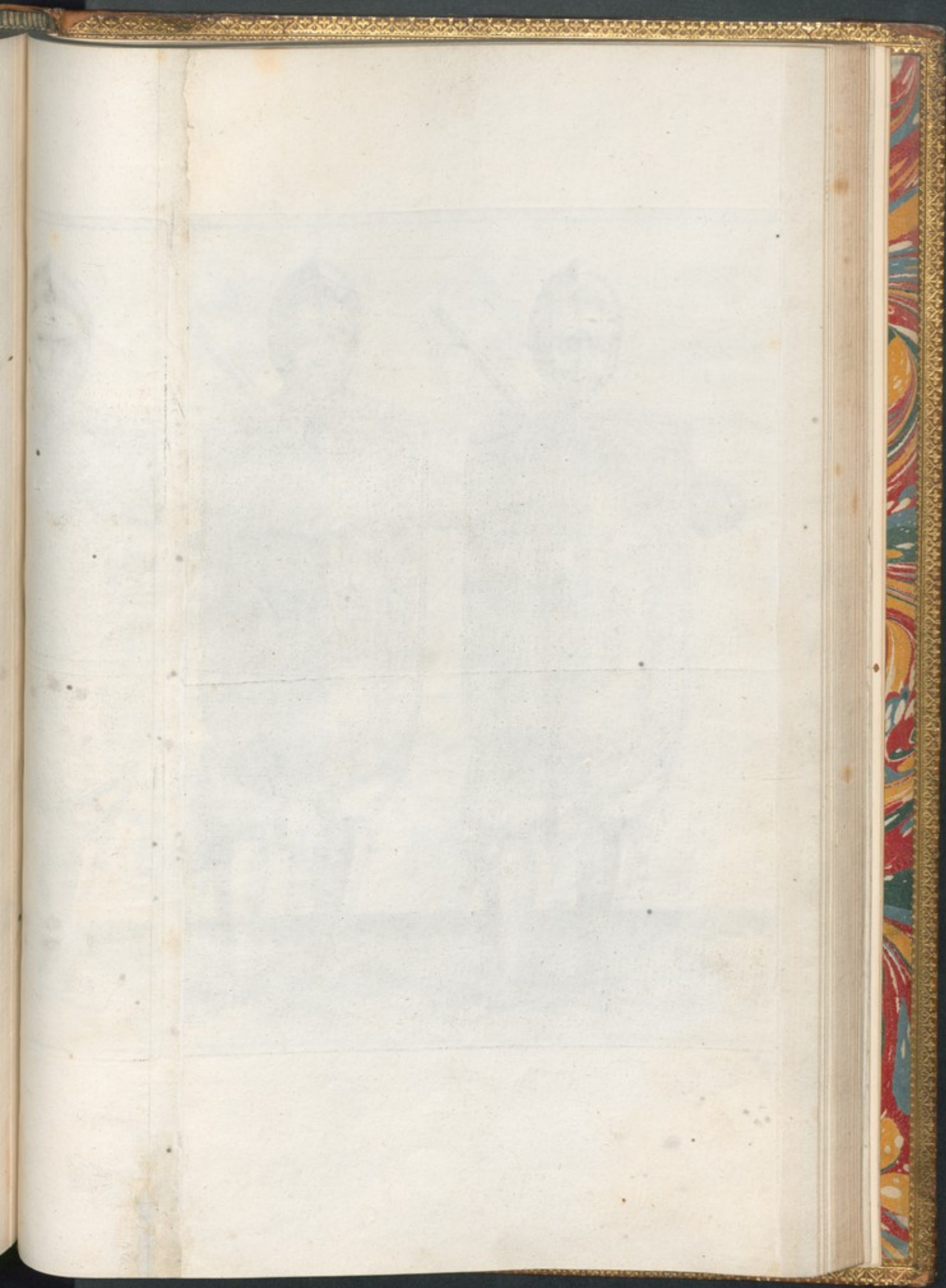

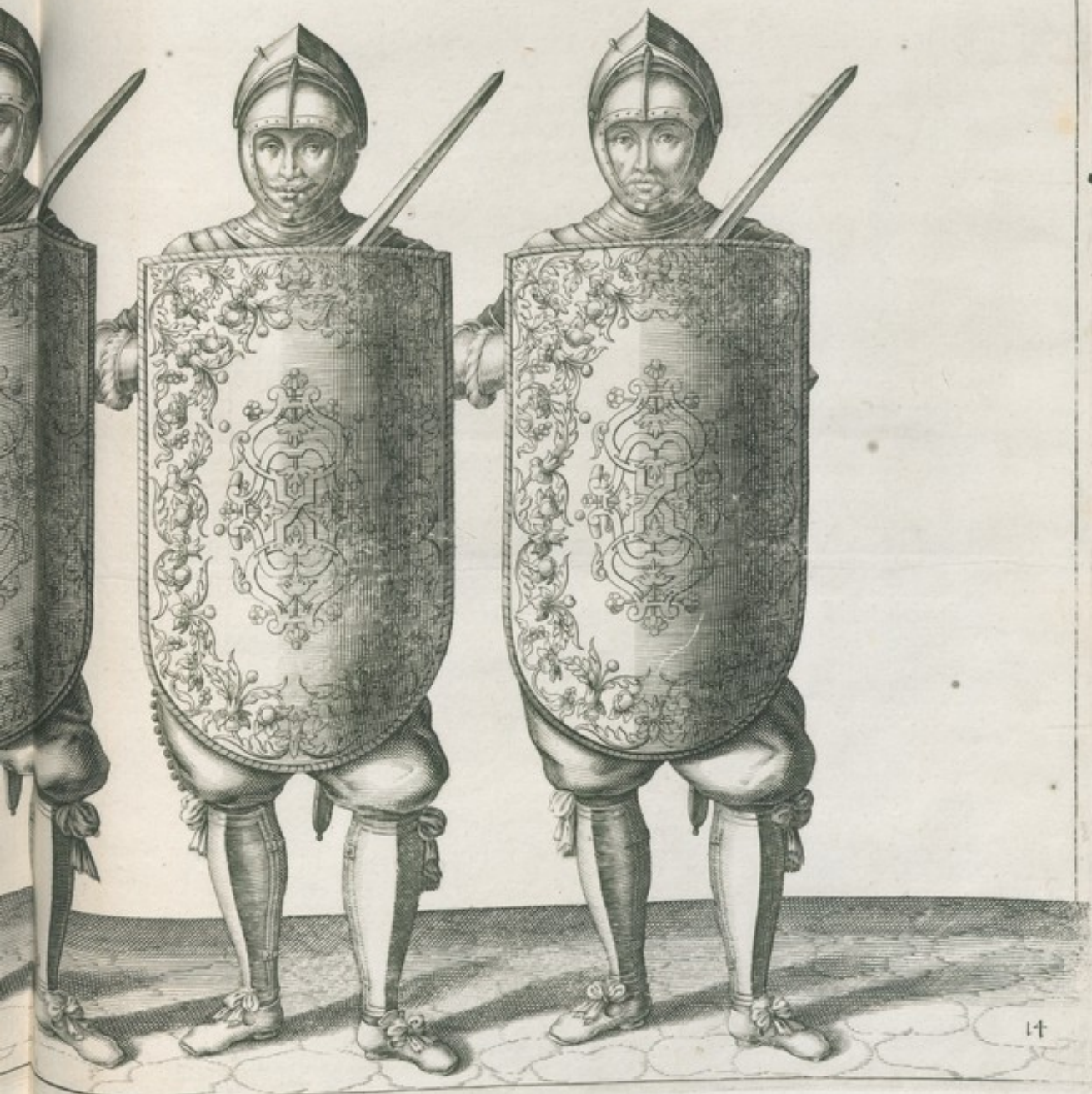

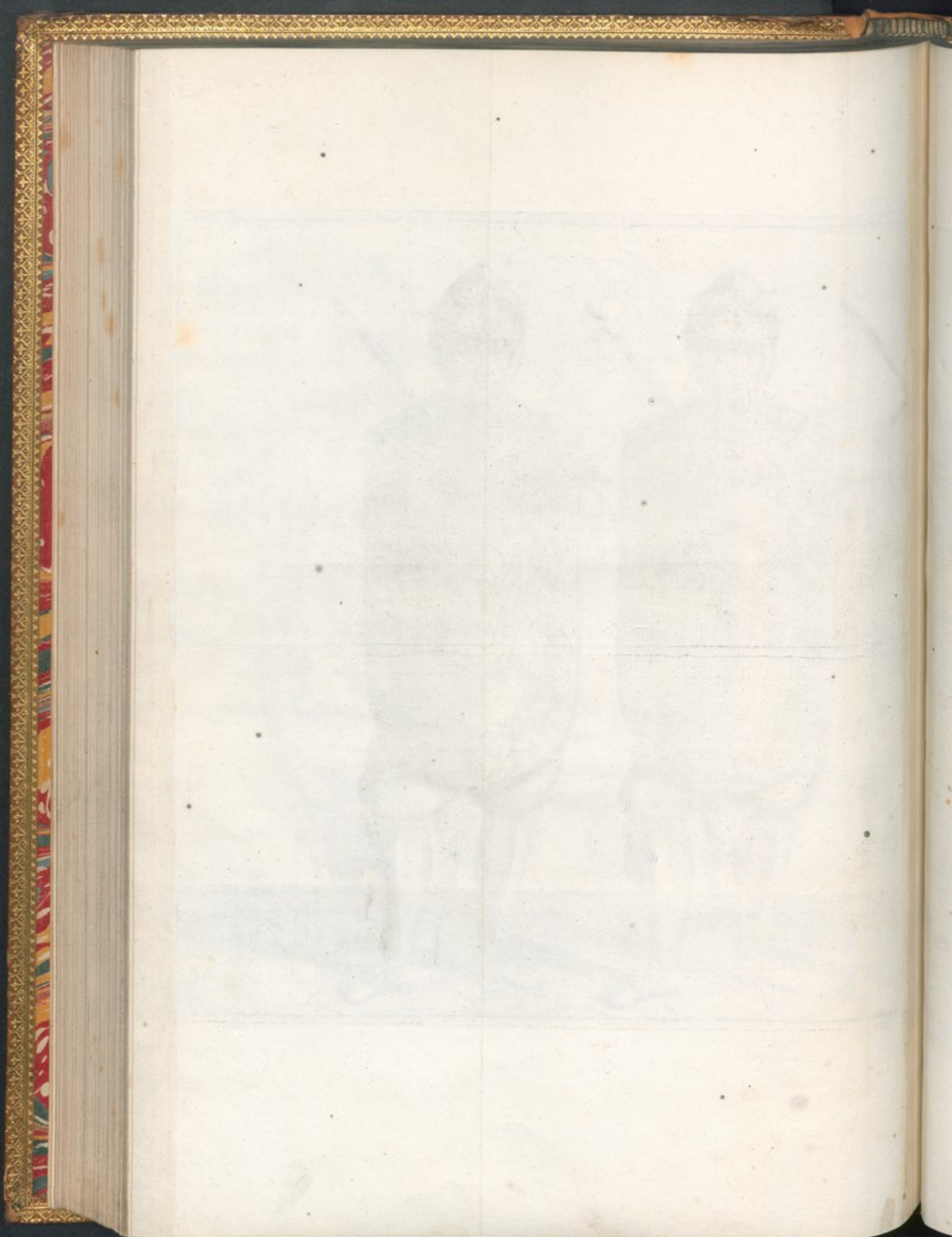
4

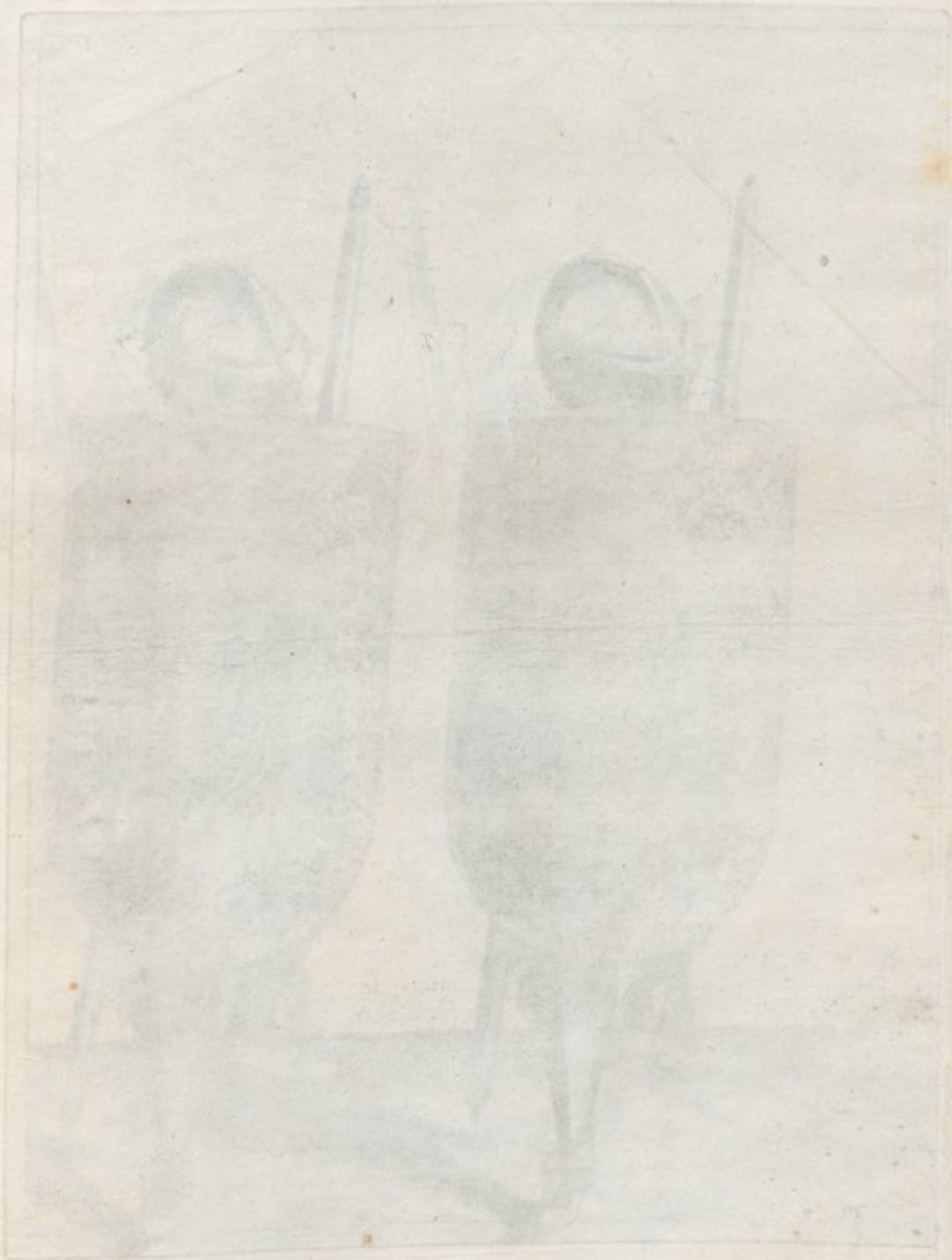

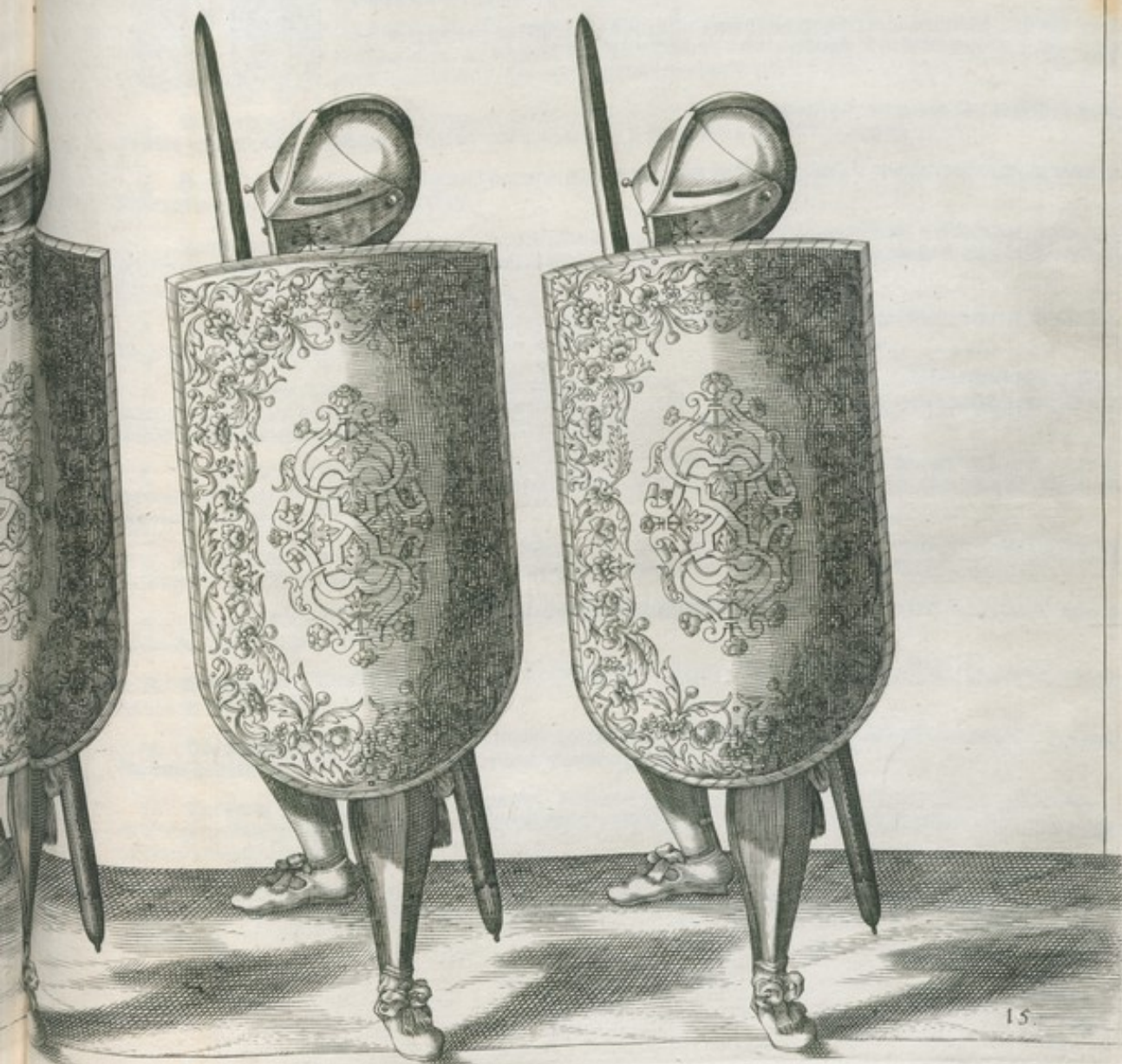

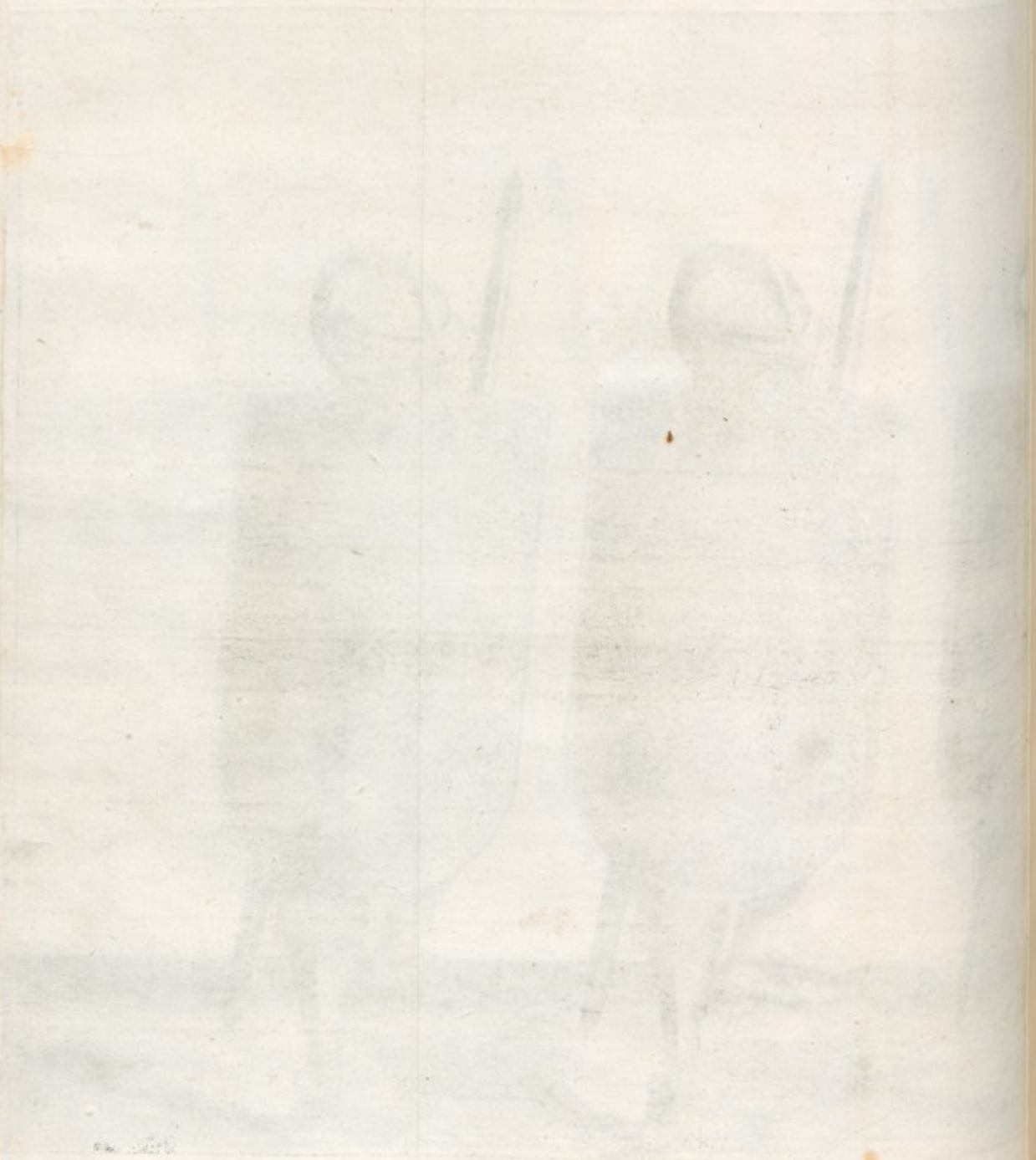

Korte onderwijſſinghe op de **Figuerlijcke afbeeldinge** / belangende het recht ghebruyck van alle 'tghene een Soldaet noodigh is / in 't handelen van 't Schilt / Rappier ende Spies : Welcke onderwijſſinghe by Cijffer-ghetal op elcke Figure vervolgghende coꝛreſponderende is.

Schilt-dragher.

In 't exerceren van 't Schilt met de Spies / wordt een Soldaet eerstelijcken
 ghewesen hoe hy stil staende in ordeninge met de Spies / het Schilt achter sich wel houden ende
 dragen sal als te weten : Hy en sal het Schilt anders niet als op den rugge hangen / ende de Spies
 neffens den rechten voet setten / den arm niet uytgestreekt / maer ghebogen / omme bequamelijck
 int slupten vande ghelederen / de Spies neffens sijn zijde te voegen.

2. Hoe hy vooz de eerste herbatinghe / de Spies inde rechte handt hebbende / de selfde tegens
 den Duppel een weymigh sal laten overballen / ende veerdichlijck de selfde met de sincker handt
 dicht onder de rechte handt aenbatten moet / gelijk dese Figure uyt-wijst.
3. Hoe hy vooz de tweede herbatinghe de Spies met de sincker handt naer voozen brenge / ende met de rechter handt
 de selve achterwaerts aenbatten sal / om de Spies alsoo bequamelijck op de schouder te leggen.
4. Hoe hy de Spies schynus dzagen sal / omme bequamelijck dicht op malkanderen te marcheren / ten eynde d'een den
 anderen met het punt niet en beschadige.
5. Hoe hy int marcheren op hee bequaemste het Schilt veerdichlijcken vanden rugge vooz 'tlijf brenge / ende tot de
 Spies ghereet maecken sal : te weeten / int beesteten vanden sincker voet / ende int swaepen vande sincker schouder sal hy
 het Schilt naer voozen toe schieten.
6. Hoe hy sijn sincker handt tusschen den riem van 't Schilt vooz 'tlijf houden / de Spies wederomme op de schouder
 leggen ende schynus dzagen sal / naer uyt-wijzen vande Figure.
7. Hoe hy in drie tijden de Spies dooz de Poozt oft andersints bellen sal / ende voozde eerste herbatinghe de Spies
 met de rechter handt vande schouder achterwaerts uyt lichten ende met de sincker handt oock veerdigh aentasten sal /
 omme de selve alsoo bequamelijcken met die rechter handt ober te werpen.
8. Hoe hy vooz de tweede herbatinghe de Spies alreede met 't punt voozen gebrocht / met die rechter handt onder aen
 'teynde vatten sal / ende de selve van boben nederwaerts bequamelijcken sal laten sincken / omme alsoo dooz de Poozt / ofte
 andersints te passeren.
9. Hoe hy de derdemael de Spies bequamelijcken bellen / de selve inden rechten arm uyt-gestreckte zijnde wel batten /
 ende den sincken Elleboge tegens de heupe vast setten sal / gelijk 't selve aende Figure aen-gewesen woꝛdt.
10. Hoe hy oock in drie tijden sijn Spies wederom sal neder-setten : Dooz eerst sal hy / de rechter handt aen 'teynde los
 zijnde / de selve laten neder-sincken.
11. Hoe hy vooz de tweede-mael de Spies inde sincker handt sal laten neder-sincken / om alsoo de selve met de rechter
 handt op d'eerde te setten.
12. Hoe hy voozde derde-mael de Spies inde rechte handt tegens den Duppel als voozen geseydt is / neffens den rech-
 ten voet houden sal / omme bequamelijcker de selve alsoo te regieren.
13. Hoe hy in twee tijden sijn Spies slepen sal / dies moet hy vooz eerst de selve achter-waerts uyt / ende voozwaerts
 ober inde sincker handt sincken laten / omme alsoo mee de tweede herbatinghe de selve bequamelijck aen 't punt te ghe-
 traecken / ende alsoo te slepen.
14. Hoe hy de Spies al slepende dicht aen 't punt vatten ende dzaghen sal / ende met de rechte handt onder aen den
 rechter handt van 't Schilt houden moet / op dat het selve aende sincker zijde oock ghenoch teghen de sincker schouder
 vullen mach.

15. Hoe hy sijn Schilt tot sijn Rappier sal ghereet houden: dies moet hy sijn punt van sijn Spies nemen/ ende beyde d'selve 't punt ende schilt wat van 't lijf af houden.
16. Hoe hy sijn Spies neffens sijn rechter voet neder-leggen moet: te weten / hy sal sijn selven aende rechte zijde met hande ende spies neder-buigen/omme de selve alsoo los neder te laten vallen/ende dies te minder te beschadigen.
17. Hoe hy met sijn Schilt ghereet/de Spies neffens den rechten voet/stil staende/verwacht vozder commandement.
18. Hoe hy bequameelijck sijn rappier trecken sal/ te weten/ in het schilt wat van 't lijf afhoudende/ omme alsoo sonder tenigh belet sijn rappier heel upt te trecken.
19. Hoe hy int verthoonen van sijn upt-getrocken Rappier de hande niet hooger als sijn gesicht houden sal.
20. Hoe hy daer naer wederomme 't Schilt tegen sijn lijf ende sincker schouder hebbende/sijn Rappier daer-tusschen naer de voornoemde schouder leggen moet/ verwachtende alsoo in postuer 'tghene hem vanden Officier sal gecommant-deert worden.
21. Hoe hy hem vooz sijnen vbandt decken sal/ te weten/ hoe hy het Schilt op sijn sincker knie/ ende vast teghens de selve schouder/ende het kruys van sijn Rappier tegens den rant van 't Schilt setten sal/ op dat het alsoo vooz een slach oft sterck soude tegen-houden/den sincker rant van sijn Hozeelien sal hy houden tegens den rant van sijn Schilt/ om alsoo sijn gesicht te bewaren/ende toe te sien van waer sijn partijie op hem komen wil.
22. Werdt verthoont hoe een Soldaet sich selven met het Schilt bedecken kan vooz enen slach ofte sterck/ houdende sijn Rappier als het voozgaende.
23. Hoe hy hem wederomme in posture oprechten moet int stille staen / 'twelck-men op 'tbequameelijckste doet den sincker voet ende schouder vooz-settende/om de selve zijde van 't Schilt daer-tegen te laten rusten/ende een goede ongefoz-eerde standt te thoonen: Wiltgaders dat den rechten arm met het Rappier naer de sincker schouder tusschen het schilt wederomme ghelechte worde/ gelijk het ons oock aende twintighste figure geleert worde.
24. Hoe hy sijn Rappier wederomme op-stercken sal: dies sal hy gehouden zijn de scepde met de sincker hande naer vooren vast te houden/ omme alsoo 't selve sonder haperinge inde scepde te krigen.
25. Hoe hy sijnen arm wederomme upt de riemen van het Schilt trecken sal / waeromme hy ghehouden is het selve met de rechter hande tegen te houden.
26. Hoe hy het Schilt wederomme achter op den rugge wozen sal/ dies moet hy met den sincker arm oft handt het Schilt vooz het omdraepen vande sincker schouder lichtelijck achter op den rugge om schieten.
27. Hoe hy met sijn Schilt op den rugge stil staende verwacht naerder commandement.
28. Hoe hy wederomme vooz de eerste mael de Spies vander aerden op-nemen sal/ d'selve moentende soo veer met die hande om hooge brengen alst mogelijck is: Dies ist noodigh dat hy met den rechten voet op de plaetse blijbe staen / ende met den sincker voet verre achter upt-scheyde/om alsoo/sonder hem te foceren ter zijden over naer de pijcke te bucken.
29. Hoe hy vooz de tweede mael wederomme de Spies met de sincker hande aen-tasten sal / omme de selve alsoo op te rechten.
30. Hoe hy vooz de derde ende leste mael de Spies wederomme als vooren neffens den rechten voet neder stellen/ende de selve inde rechter hande met enen gebogen arm houden sal/ gelijk ons in d'eerste figure geleert worde.
31. Worden verthoont vijf gelijcke gemonteerde figuren/ omme aen te wijsen hoe dicht dat sy moeten in haer ozye gesloten staen/te weten/alsoo naer alst mogelijck is / ende den Capiteyn oft Bevel-hebber naer gelegentheyt der saecken goedt binden sal.
32. Noch een gelidte alleen met 't Schilt ende Rappier/om te thoonen hoemen die noch dichter sluyten mach/om diel-wille dat de Spies hier 't selve niet en belet: maer nochtans moeten de Schilden der gelederen tusschen beyden haer be-hooslijcke plaets behouden/om bequameelijck elck sijn handt-geveer op den vbandt te gebruycken.

Ende alsoo bebonden worde dat den Soldaet sijn spies met het schilt oft sonder schilt niet wel noch veerdichlijck kan herstellen dan dooz wetenschap vande selve wel t'samen met het schilt te komen handelen ende herbatten: Soo zijn tot onder

ofterwijs vande selfe hier by gheordonneert seckere woorden van Bevelen / met hunne tijden van hervattinge / die al te samen met getal op de Figuren als oock op d' onderrehtinge zijn corespondierende / op dat de Capiteynen hunne nederwe ofte on-erbaren Soldaten op d'selue maniere het handelen van 't Schilt met de Spies / soo vele hun van noode is / mogen doen leeren : Maer de handeltinge hebbende / sullen de Soldaten gheoeffent worden achtervolgende de woorden van Bevelen / die hier naer alleen sonder tijdt op hun selven ghesetste zijn.

De woorden van Bevelen, met hun tijdt van hervattinghe.

1 **D** Spies neder- staende in drie tijden op u schouder lecht / ende schuyms dyaecht.

2	Eersten	} tijdt.
3	Tweeden	
4	Derden	

5 **D** Schilt voor 't lijf brenge ende tot u Spies ghereedt houdt.

In drie tijden u spies velt.

7	Eersten	} tijdt.
8	Tweeden	
9	Derden	

In drie tijden u spies nederstelt.

10	Eersten	} tijdt.
11	Tweeden	
12	Derden	

V spies sleept.

- 13
- 14
- 15 **D** Schilt tot u Kappier ghereet houdt.
- 16 **N**eder u Spies leght.
- 17 **S**taet stil tot naerder Commandement.
- 18 **D** Kappier treckt.
- 19 **V**erthoont u Kappier.
- 20 **D** Kappier tusschen het Schilt ende tegens u lincker schouder leght.
- 21 **D**eckt u.
- 22
- 23 **R**echt u.
- 24 **D** Kappier op- steekt.
- 25 **D**wen arm wederom upt het Schilt treckt.
- 26 **O**pten rugge u Schilt hangt.
- 27
- 28 **D** Spies wederom op- neemt.
- 29
- 30 **D** Spies wederomme als boozen stelt.

De woorden van Bevelen / waer naer de Capiteynen hunne Soldaten sullen doen oefenen / wanneer sy soo verre zijn dat sy het Schilt met de Spies kunnen handelen : Dan staet te verstaen / datmen om ordie te houden dese woorden / soo vele noodigh is / oock op de Figuren heeft doen verbolgē / upt- gefondert eenige / d'welcke stille- staende Figuren zijn / ten welcken eynde men dit generael commandement ghebruycken sal.

VVoorden van Bevele sonder hunne tijden van hervattinghe.

- Schynus u Spies draeght.
- D Schilt tot u Spies ghereet houdt.
- D Spies velt.
- Neder u Spies stelt.
- D Spies sleept.
- D Schilt tot u Kappier ghereedt houdt.
- D Spies neder-leght.
- D Kappier treckt.
- Deckt u.
- Recht u.
- D Kappier op-streckt.
- Dwen arm wederom uyt het Schilt treckt.
- Op den rugge u Schilt hanght.
- D Spies wederom op-neemht.
- Neder u Spies stelt.

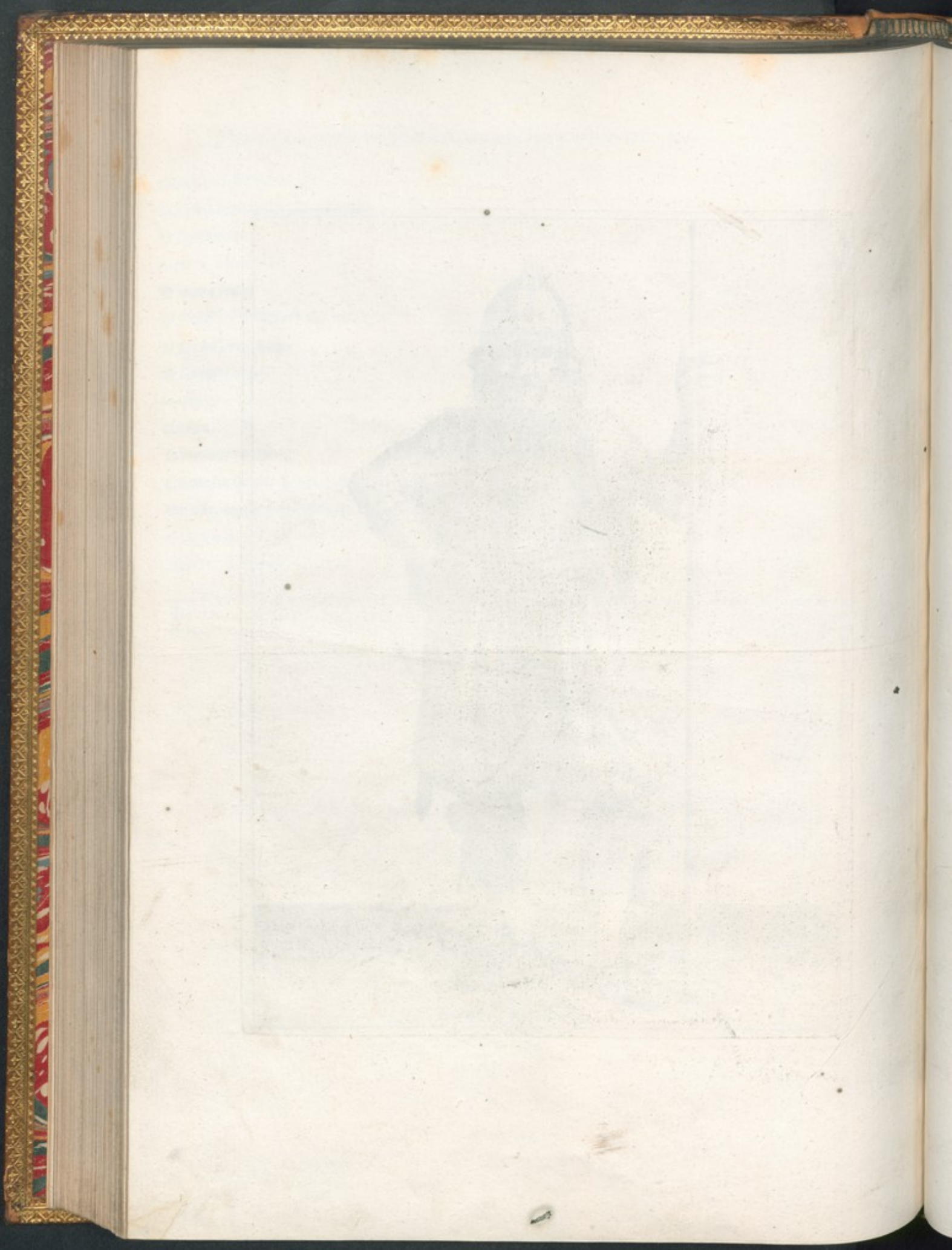
ENde alhoe vvel dese vvoorden van Bevele in dese maniere vervolgen, soo en is daeromme de meyninghe niet darmen daer-aen gheheelijck verbonden zy, ghelijck of men de selve niet soo vvel uyt het midden mochte nemen als van vooren ende volgens 'ver-cytschen vande saecke, het vvelcke sal staen ter discretie ende vveetenichap vande Capiteyn en Officieré.

KORTE

A.V. Breen Inventor.

J

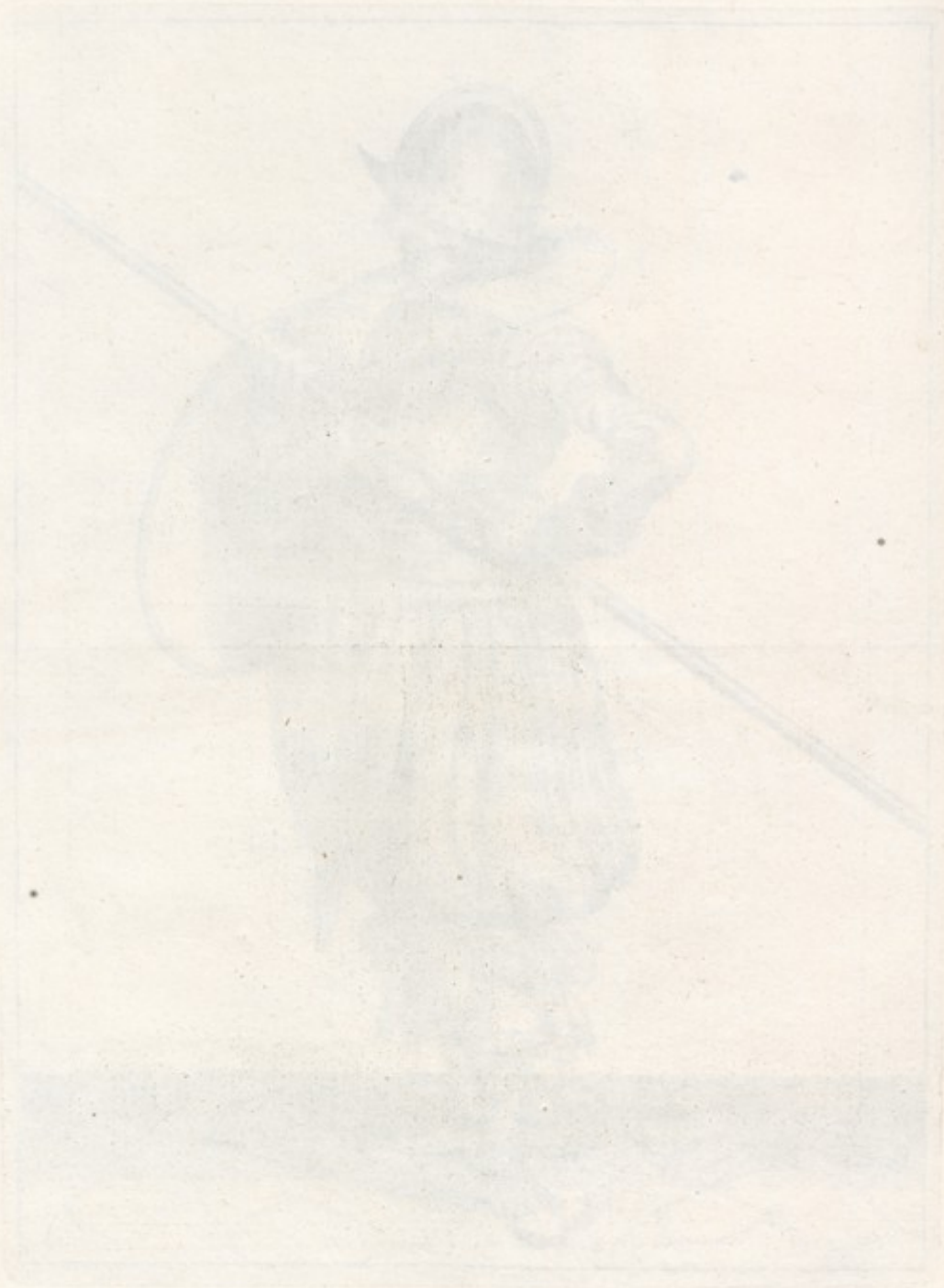

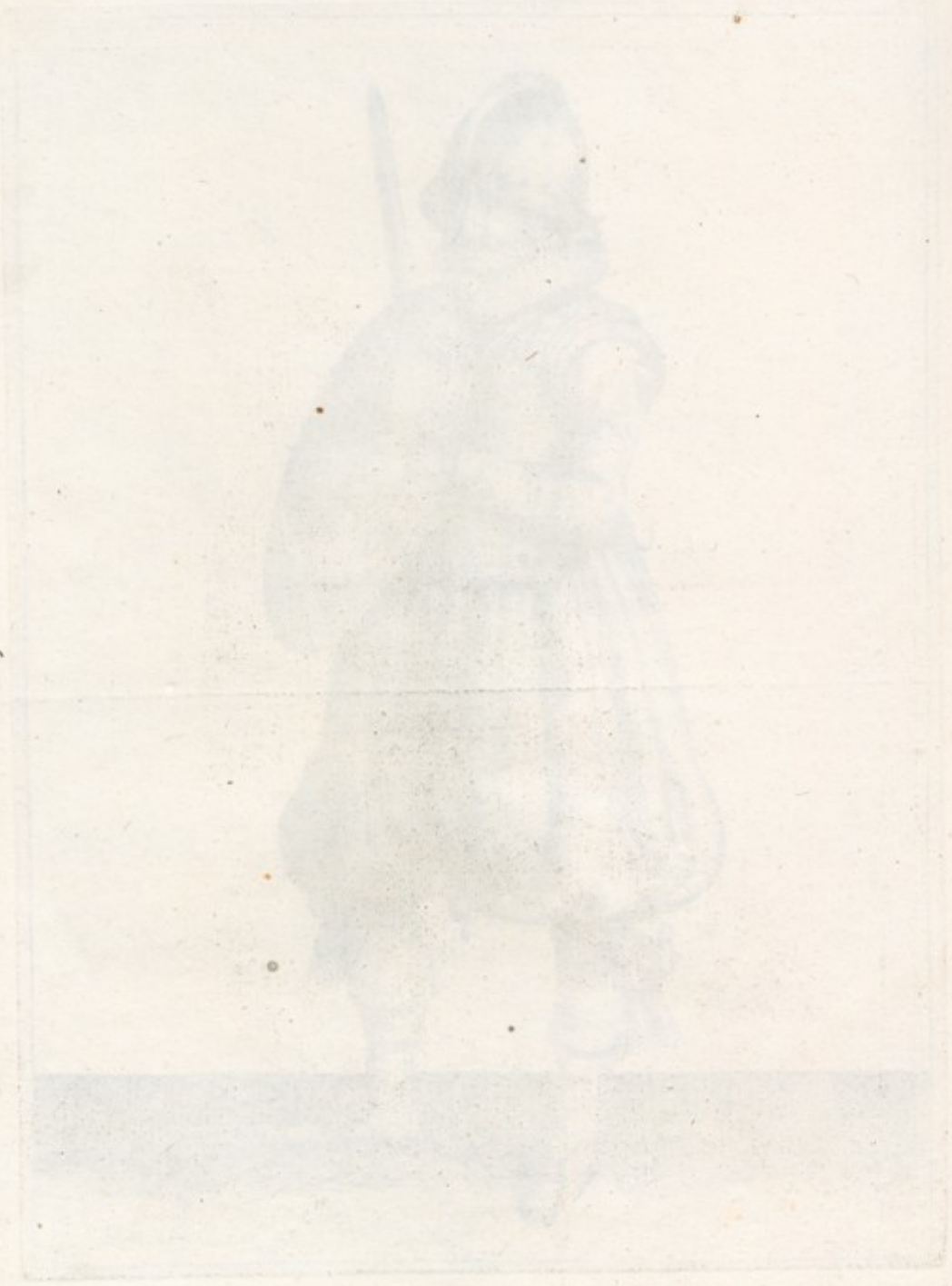

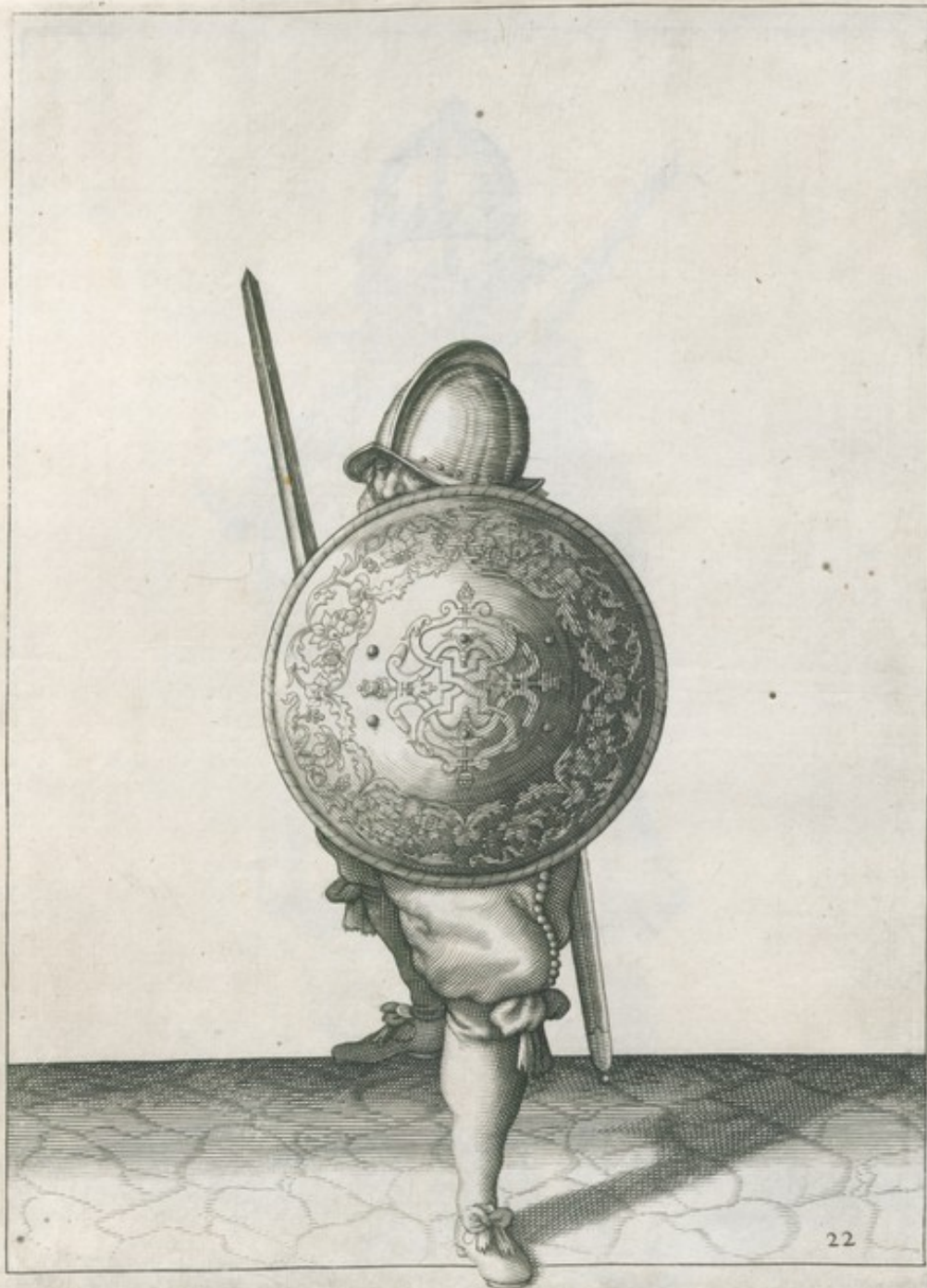

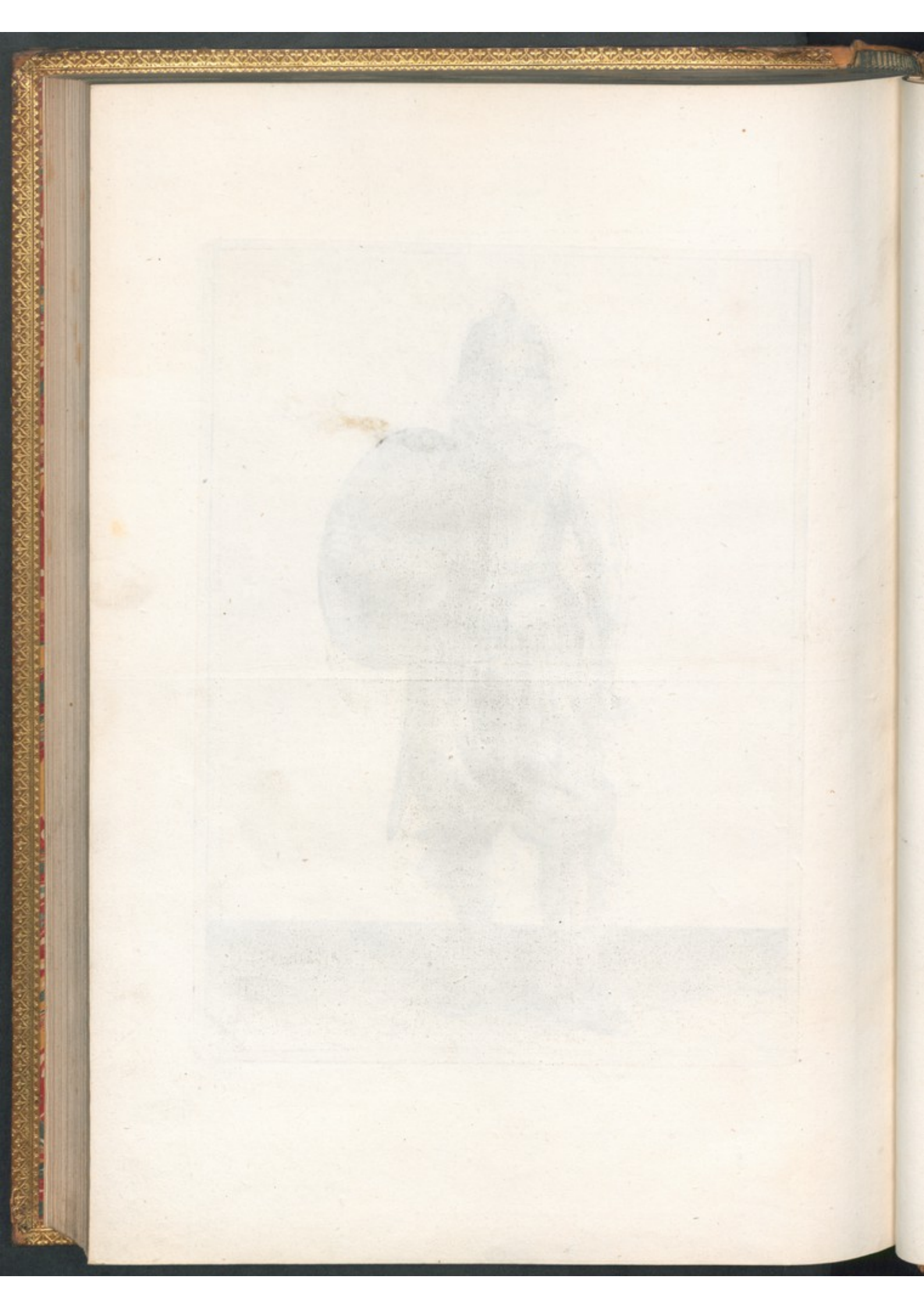

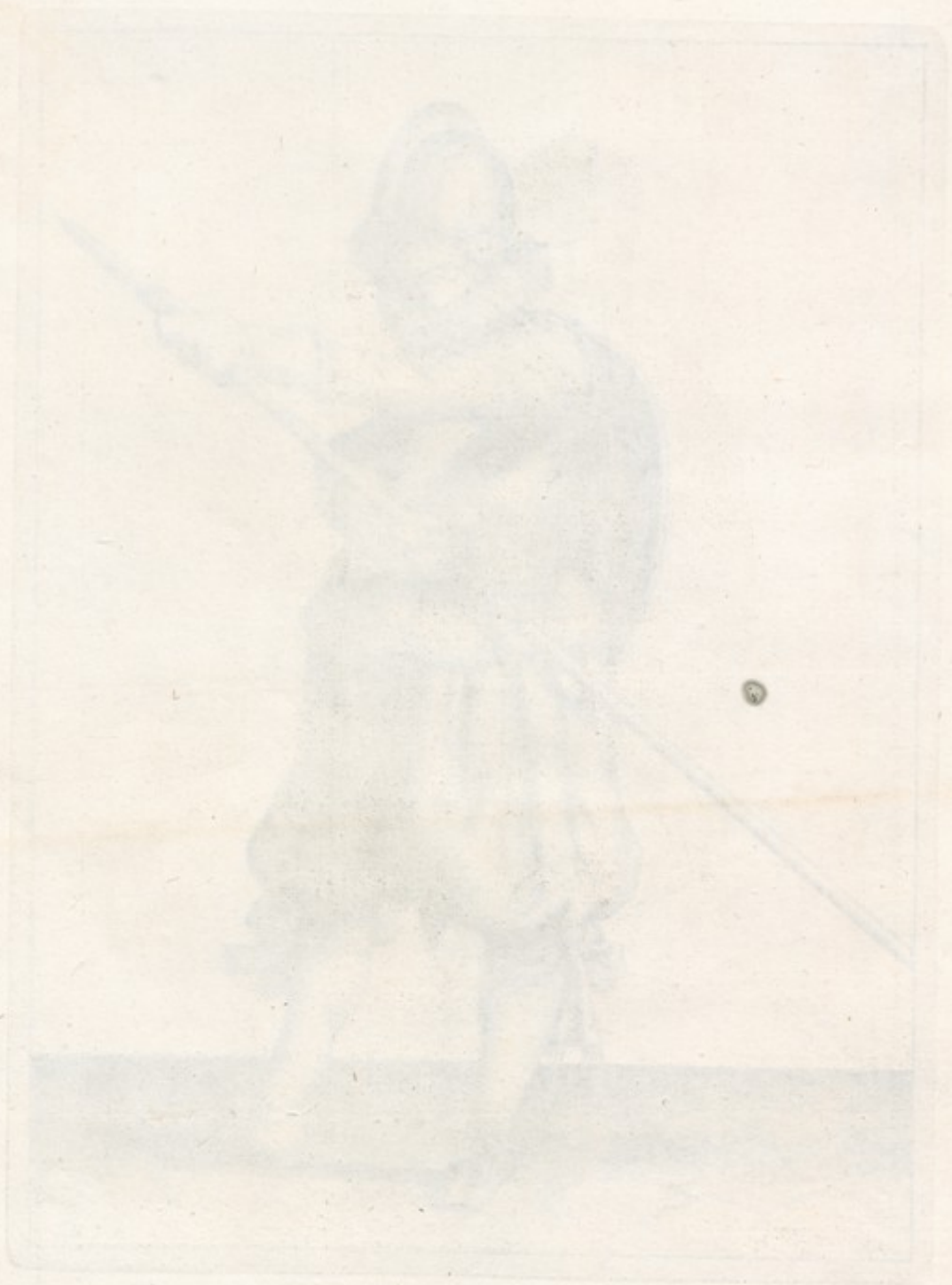

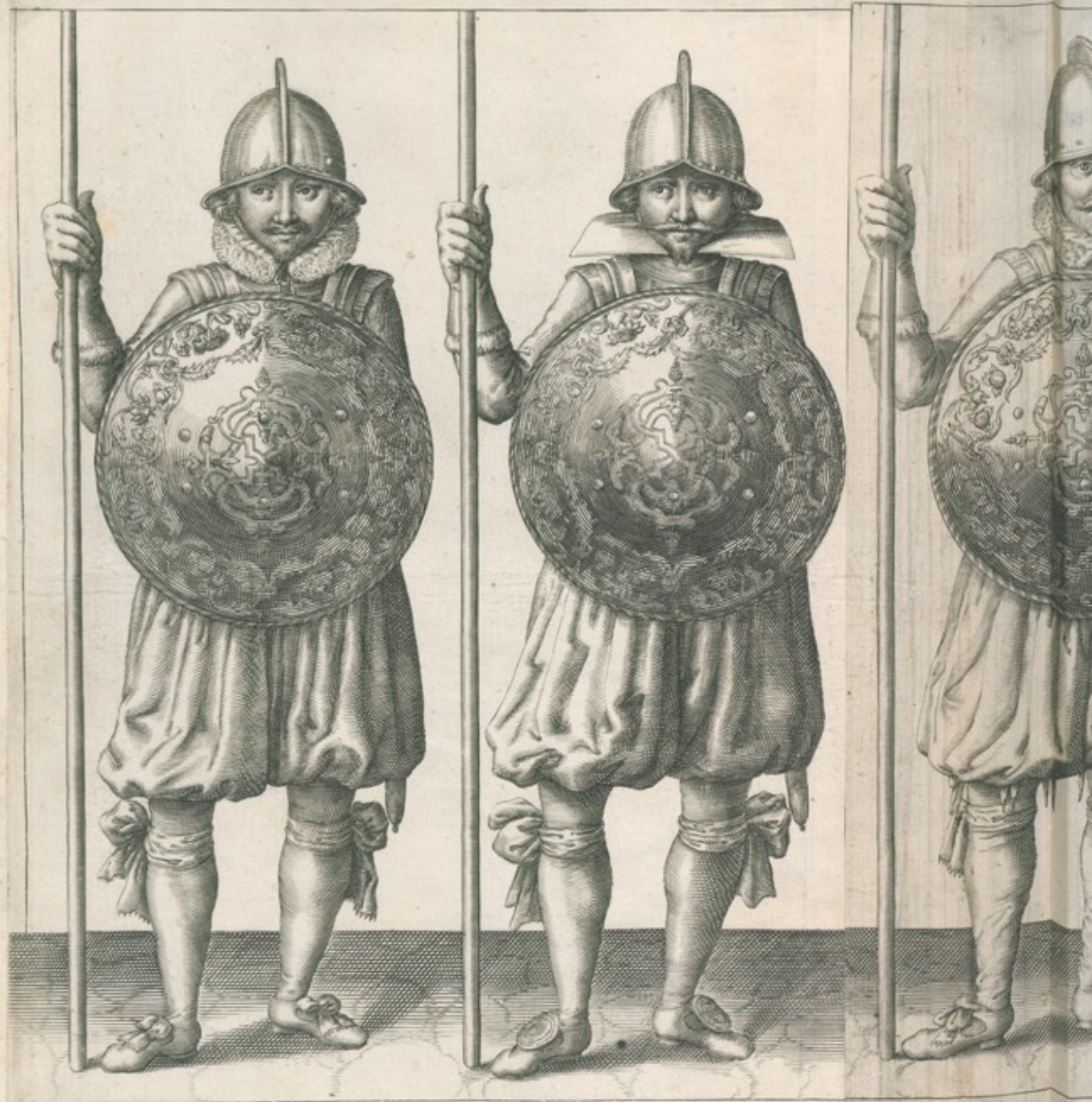

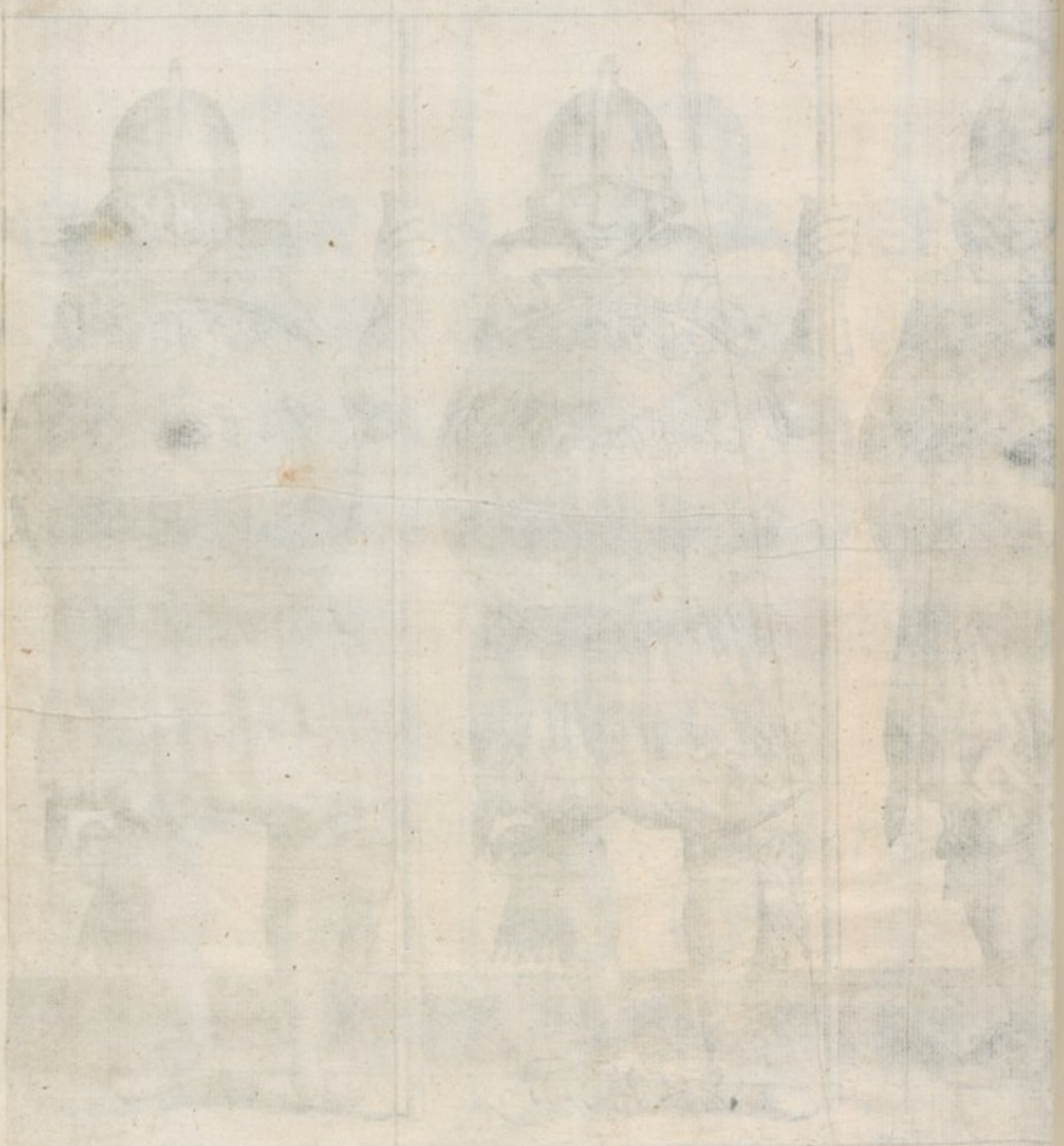

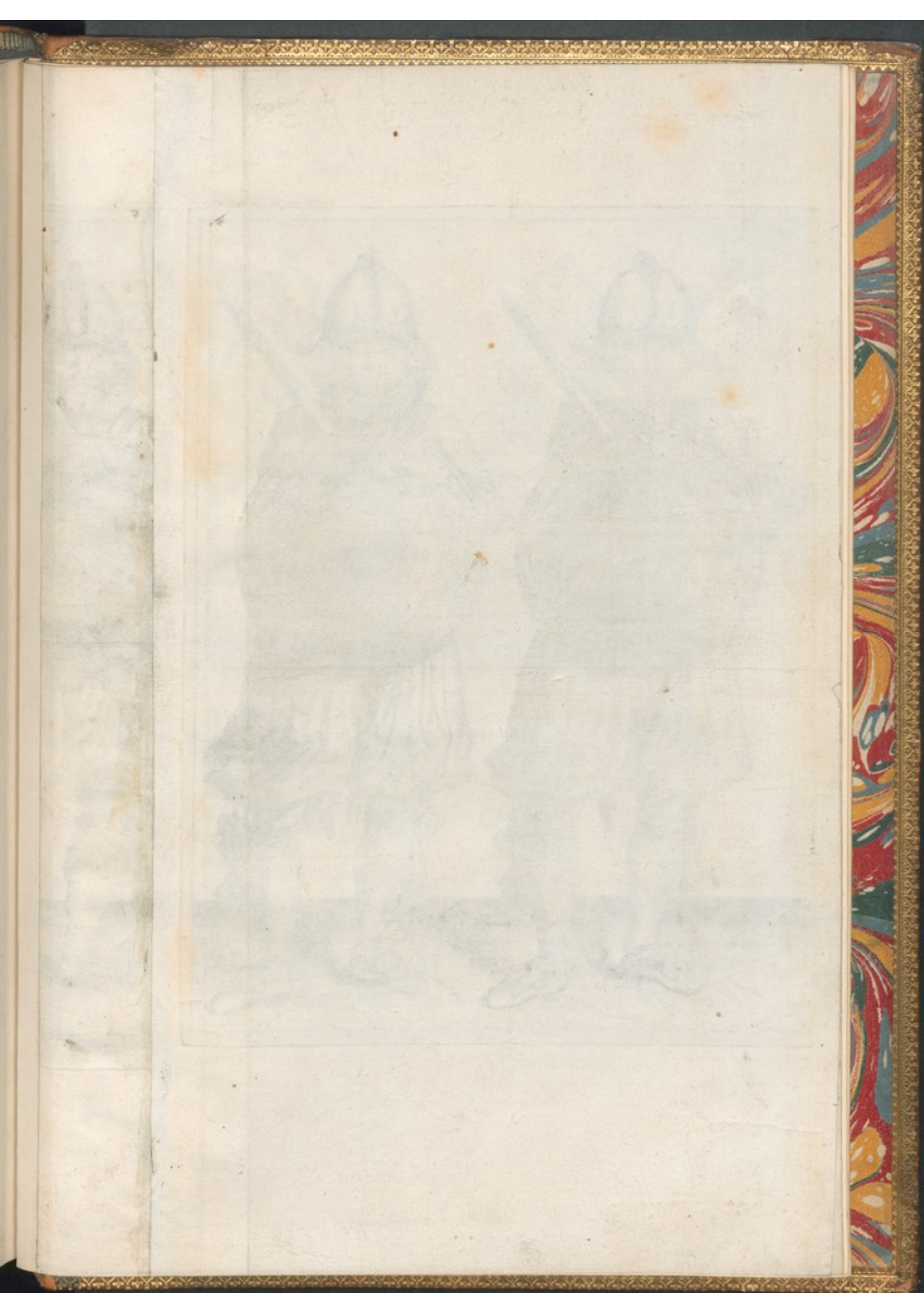

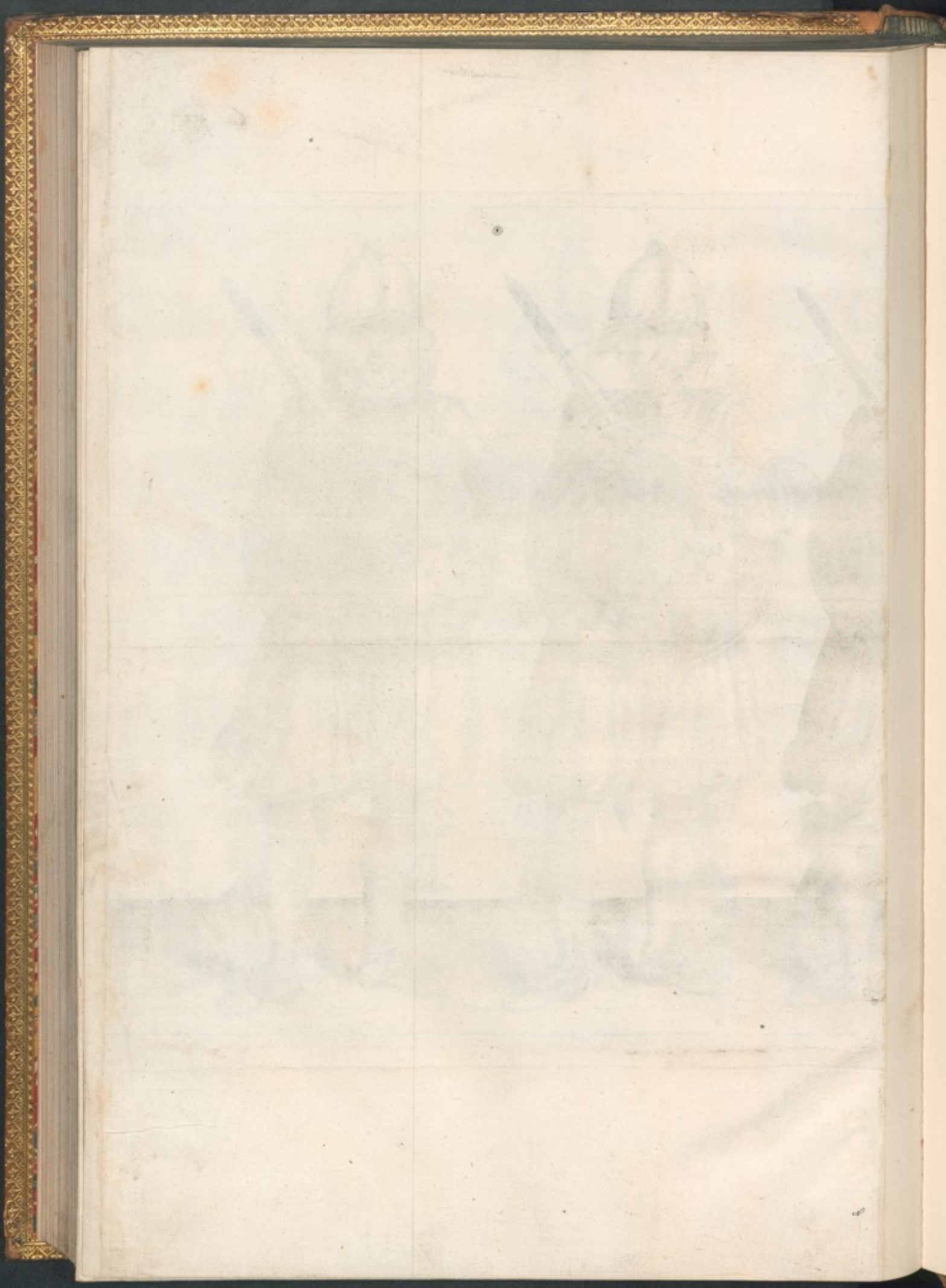

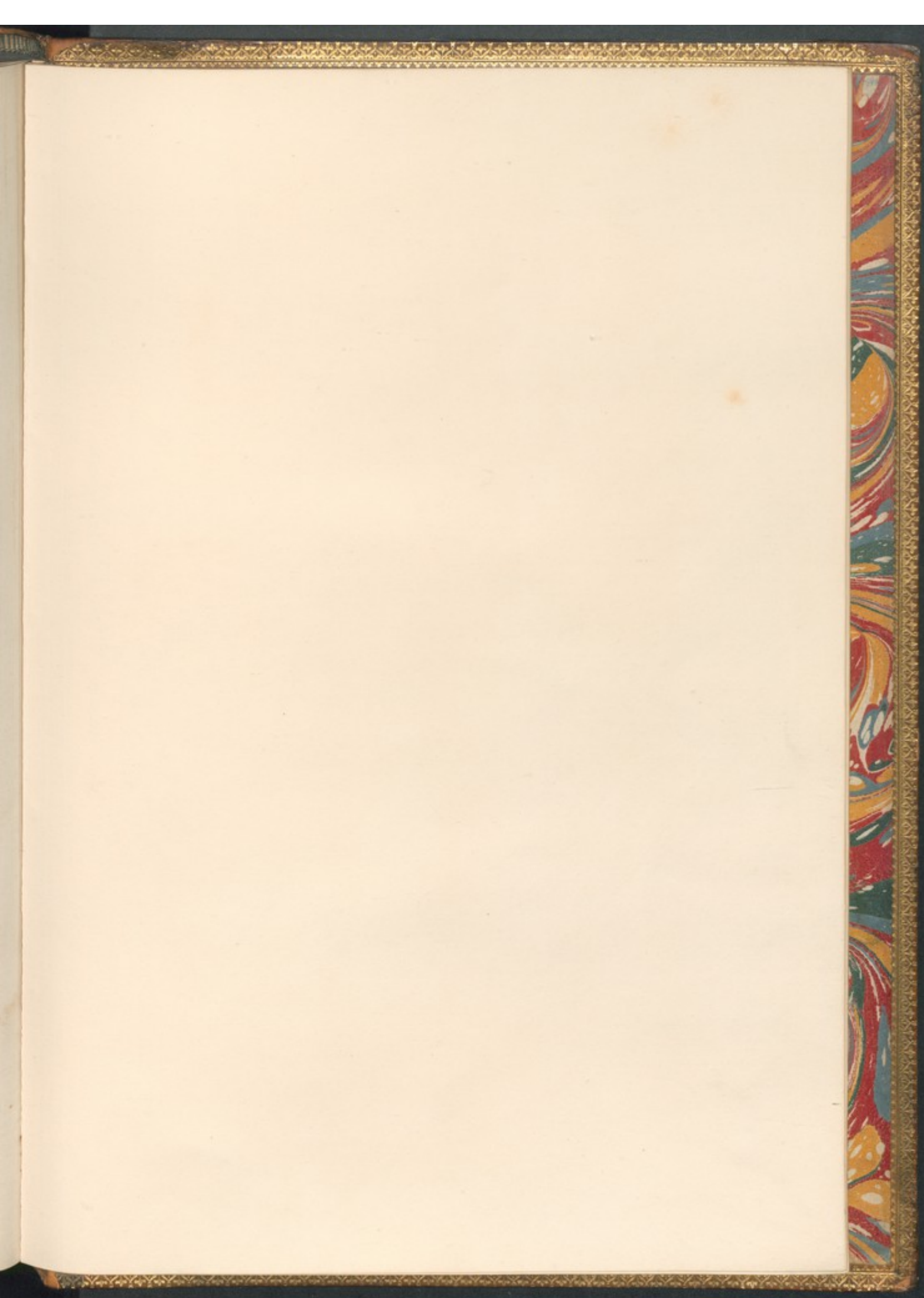

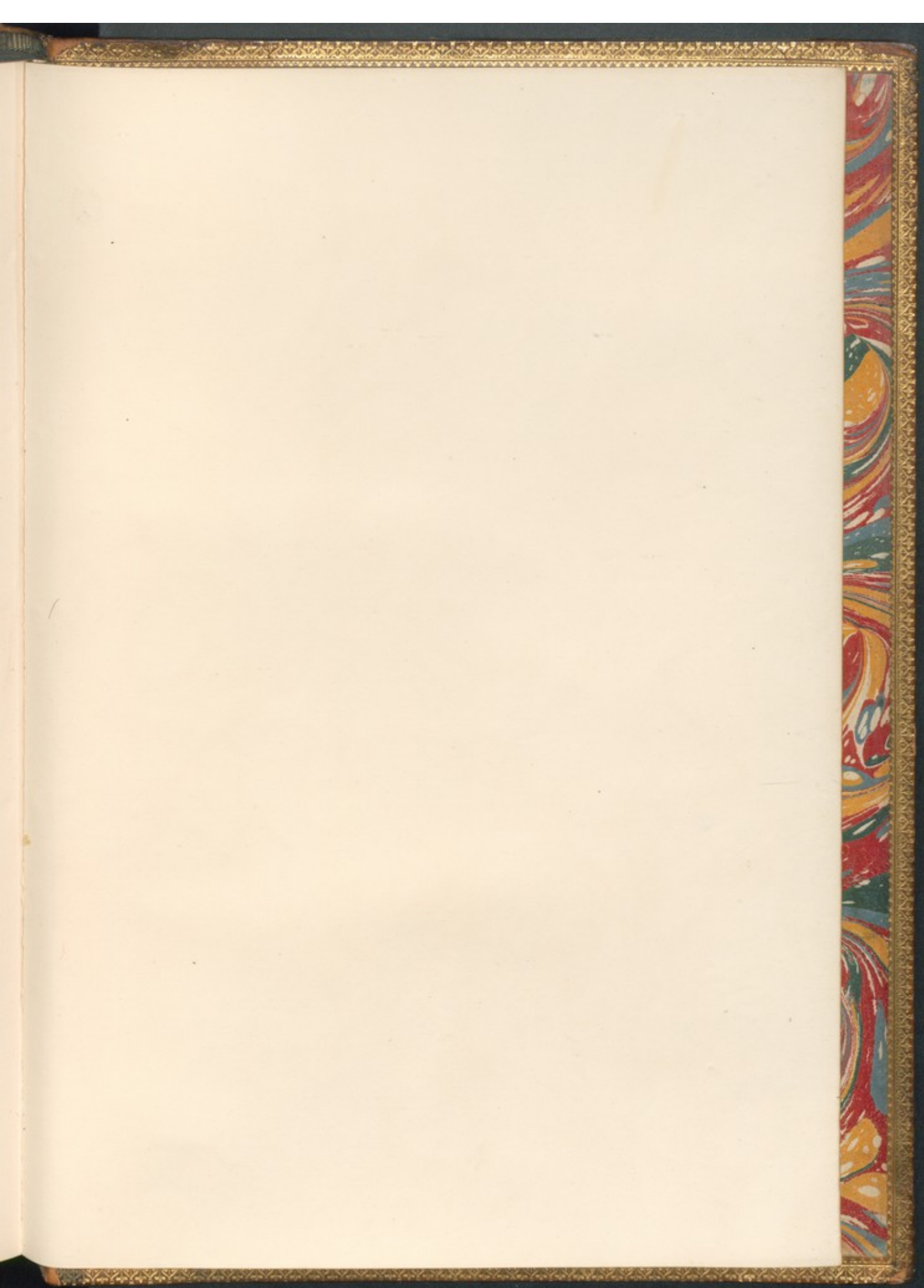

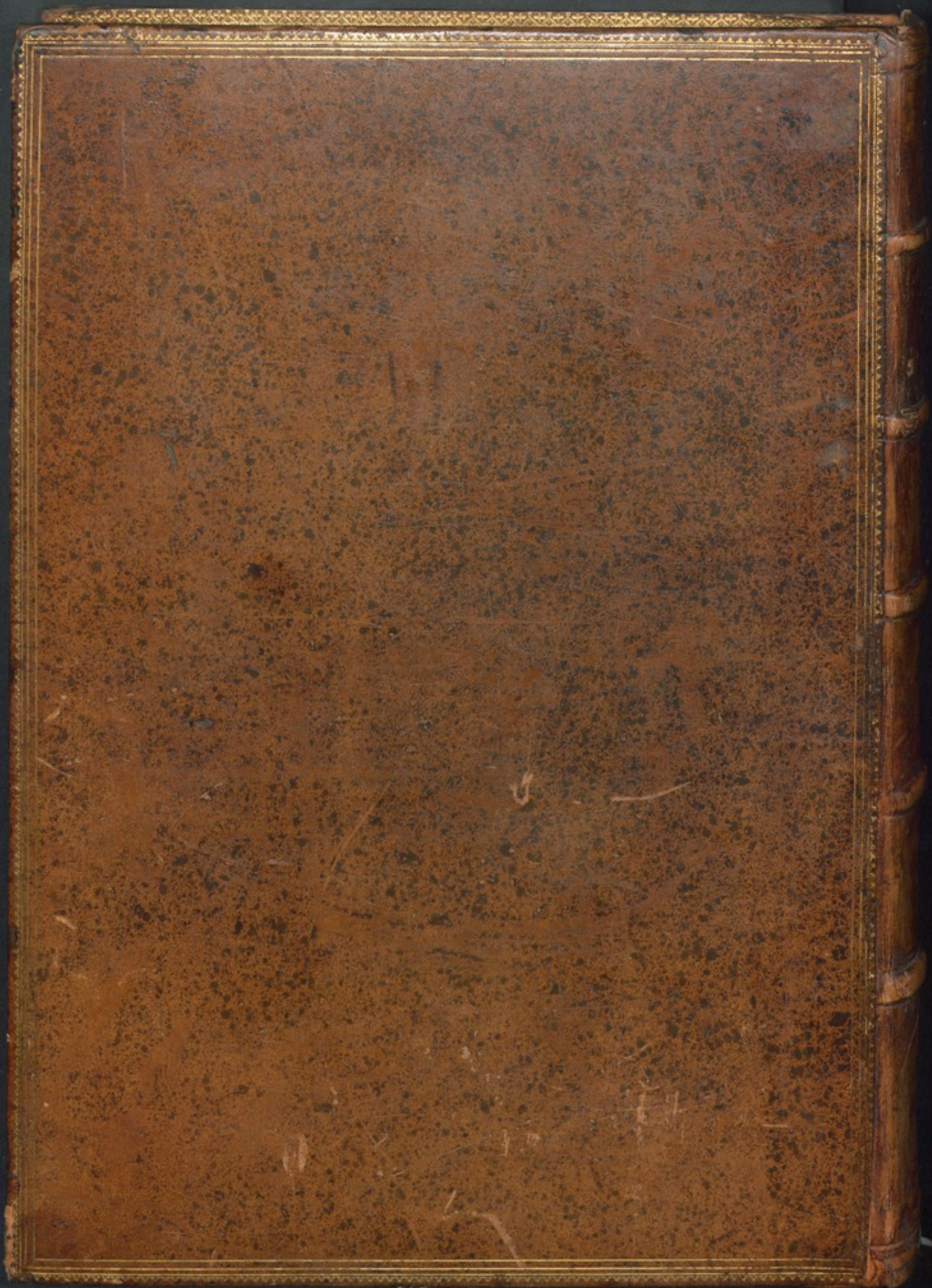

MANTÈMENT
DES
ARMES

DE GHEYN
A. D.
VAN BREUSEL

